

Fylkesmannen i Aust-Agder

Forvaltningsplan 2015-2025

**Forvaltningsplan for Kalvøya-Ytre Tronderøya
landskapsvernområde og Risøya naturreservat**

Lillesand kommune, Aust-Agder

HØRINGSFORSLAG

Forsidefoto: Ytre Tronderøy og Kvalsholmane. Skråfoto mot sørvest 24. september 2008

Forfattere: Ole Kristian Spikkeland (Ole Kristian Spikkeland Naturundersøkelser), Geir Andre Homme, Karin Guttormsen, Arnstein Knutsen Engemyr (alle fylkesmannen i Aust-Agder), Ingunn Løvdal (Rambøll).

Emneord: Naturvern, naturkvalitet, fuglelivsfredning, sjøfuglreservat, kulturminner, kulturlandskap, forvaltningsmål, bevaringsmål, naturmangfold.

Alle kart og kartbaserte figurer i rapporten er utarbeidet av Rambøll.

Ettertrykk av tekster og figurer i denne rapporten er tillatt dersom kilde og opphavsrett oppgis. For bruk av bilder kreves det tillatelse fra fotograf.

Layout og design: SSR Reklamebyrå

Trykk: ATL Grafisk

FORORD

Kalvøya-Ytre Tronderøya landskapsvernområde med tilhørende fuglelivsfredning i Lillesand kommune i Aust-Agder ble vernet ved Kongelig resolusjon av 15. desember 2000. I tiliggende område ble Risøya naturreservat fredet ved Kronprinsregent resolusjon av 28. mars 1980. Fylkesmannen i Aust-Agder er forvaltningsmyndighet for verneområdene.

Arbeidet med forvaltningsplanen er en del av økt nasjonal satsing på målstyrt forvaltning av verneområder. De to verneområdene har ulik verneform, men er del av samme landskap og naturtype, med delvis felles grense. Områdene har som følge av dette mange felles forvaltningsutfordringer, og det ble derfor vurdert som hensiktsmessig med en felles forvaltningsplan. Oppstart av planarbeidet ble kunngjort i Lillesandsposten og med brev til grunneiere og interessenter 21. april 2009. Planforslaget var på offentlig høring i tidsrommet 5. mars 2015 - 17. april 2015. Kunngjøring om høringen ble kunngjort i Agderposten og i Lillesandsposten, og tilsendt grunneiere og interessenter i brev datert 03.03.2015. I alt xxx høringsuttalelser ble mottatt, hvorav xxx fra offentlige instanser, xxx fra interesseorganisasjoner og xxx fra private.

Arbeidet har trukket ut i tid som følge av uforutsett rotasjon i bemanning. Hos Fylkesmannen har Geir-André Homme, Ingunn Løvdal, Karin Guttormsen og Arnstein Knutsen Engemyr jobbet med planforslaget. Firmaet *Ole Kristian Spikkeland Naturundersøkelser* v/biolog Ole Kristian Spikkeland arbeidet med planen høsten 2009-våren 2010. Høsten 2014 ble Rambøll Norge v/Ingunn Løvdal engasjert av Fylkesmannen for å ferdigstille høringsforslaget. Det har vært gjennomført flere befaringer i løpet av planarbeidet.

Fylkesmannen vil takke for verdifulle innspill fra grunneier Peter Widmer, Lillesand kommune v/ Ole Martin Aanonsen, Gunnar Ogwyn Lindaas, Odd Steindal og Halvard Olsen, Tor Malvin Bakke (pensjonert rådgiver i Lillesand kommune), Arild Pfaff (Statens Naturoppsyn) og Christian Steel (ornitolog/Norsk Ornitologisk Forening, avdeling Aust-Agder).

Forvaltningsplanen gis en varighet på 10 år, eller inntil den blir avløst av revidert versjon.

Forvaltningsplanen for Kalvøya-Ytre Tronderøya landskapsvernområde og Risøya naturreservat er godkjent av Fylkesmannen i Aust-Agder xx.yy.2015.

Thomas C. Kiland-Langeland
ass.miljøverndirektør

Innhold

1. Innledning.....	8
1.1. Bakgrunn	8
1.2. Forvaltningsplan	8
1.3. Verneform og verneformål	9
1.4. Begrepsavklaringer	10
2. Områdebeskrivelse.....	11
2.1. Beliggenhet.....	11
2.2. Geologi og landskap.....	11
2.3. Klima og vegetasjonstyper.....	12
2.3.1. Klima.....	12
2.3.2. Naturgeografisk tilhørighet og markslag	12
2.3.3. Vegetasjonstyper og karplanter.....	13
2.3.4. Ballastplanter	13
2.3.5. Viktige naturtyper på land	13
2.3.6. Viktige naturtyper i sjø.....	15
2.4. Dyreliv	18
2.4.1. Fugl og pattedyr.....	18
2.5. Rødlistearter.....	18
2.6. Kulturminner og kulturlandskap	19
2.6.1. Bosetting og kulturlandskap.....	19
2.6.2. Sjøfartshistorie	19
2. 7. Informasjon om verneområdet	20
3. Brukerinteresser.....	22
3.1. Friluftsliv, jakt og fiske/havbruk.....	22
3.2. Informasjon, forskning og undervisning.....	22
4. Forvaltningsmål og bevaringsmål, tiltak og retningslinjer	24
4.1. Forvaltningsmål og bevaringsmål	24
4.2. Forvaltningsoppgaver og tiltak/skjøtsel	26
4.3. Retningslinjer.....	43
5. Forvaltningsmyndighet og saksbehandling	46
5.1. Saksbehandling innenfor verneområdene.....	46
5.1.1. Tiltak etter forvaltningsplanen	46
5.1.2. Planlagte formelle prosesser.....	46

5.2. Oppsyn	47
5.3. Økonomi	47
6. Referanser	48
7. Vedlegg	50

Sammendrag

Kalvøya-Ytre Tronderøya landskapsvernområde ble vernet ved Kgl. res. av 15. desember 2000, mens tilliggende Risøya naturreservat ble fredet ved Kronprinsreg. res. av 28. mars 1980. Verneområdene ligger ved Røynevardsfjorden omlag 10 km sørvest for Lillesand sentrum i Lillesand kommune i Aust-Agder. Kalvøya-Ytre Tronderøya landskapsvernområde har et samlet areal på 2.967 dekar, hvorav 2.283 dekar er sjøareal. Risøya naturreservat dekker et totalareal på 323 dekar, hvorav ca. 208 dekar er sjøareal. Totalt utgjør de to verneområdene 3.290 dekar.

Formålet med Kalvøya-Ytre Tronderøya landskapsvernområde er å bevare et representativt natur- og kulturlandskap med rikt fugleliv og få tekniske inngrep i Aust-Agders kystområde. Det er også knyttet bestemmelser om fuglelivsfredning. I Risøya naturreservat er formålet å bevare livsmiljøet for plante- og dyrelivet i området, særlig ut fra hensynet til sjøfuglene og deres hekkeplasser. I dette verneområdet er ilandstigning forbudt i perioden 15. april-15. juli. Ferdselsforbudet omfatter også en sone rundt sjøfuglreservatet som går 50 m fra land. Store deler av de to verneområdene ligger ytterst i skjærgården. Derfor er de fleste holmer og skjær skogløse og mangler til dels vegetasjonsdekke. På midten/innsiden av de største øyene Kalvøya og Ytre Tronderøya vokser imidlertid blandingsskog av furu, eik, osp mv. Det er ingen bebyggelse innenfor verneområdene.

Brukerinteressene i Kalvøya-Ytre Tronderøya landskapsvernområde og Risøya naturreservat knytter seg i hovedsak til båtbasert friluftsliv. I tillegg foregår det litt kystfiske og sjøfugljakt. På Kalvøya og Ytre Tronderøya finnes rester av gammelt kulturlandskap. Det er ikke bygningsmasse innenfor verneområdene.

Forvaltningsplanen skal være et praktisk hjelpemiddel til å fremme formålet med vernet, samt gi en bredere forståelse til brukere av området. Planen henvender seg til brukere, grunneiere og forvaltningsmyndigheter. Den gir retningslinjer for bruk, skjøtsel, tilrettelegging og oppsyn, i tillegg til å informere om områdets naturverdier. Det er verneforskriftene som regulerer bruken av de to områdene og ligger til grunn ved utarbeiding av forvaltningsplanen. Ved praktisk forvaltning vil forvaltningsmyndigheten vektlegge formålsparagrafen.

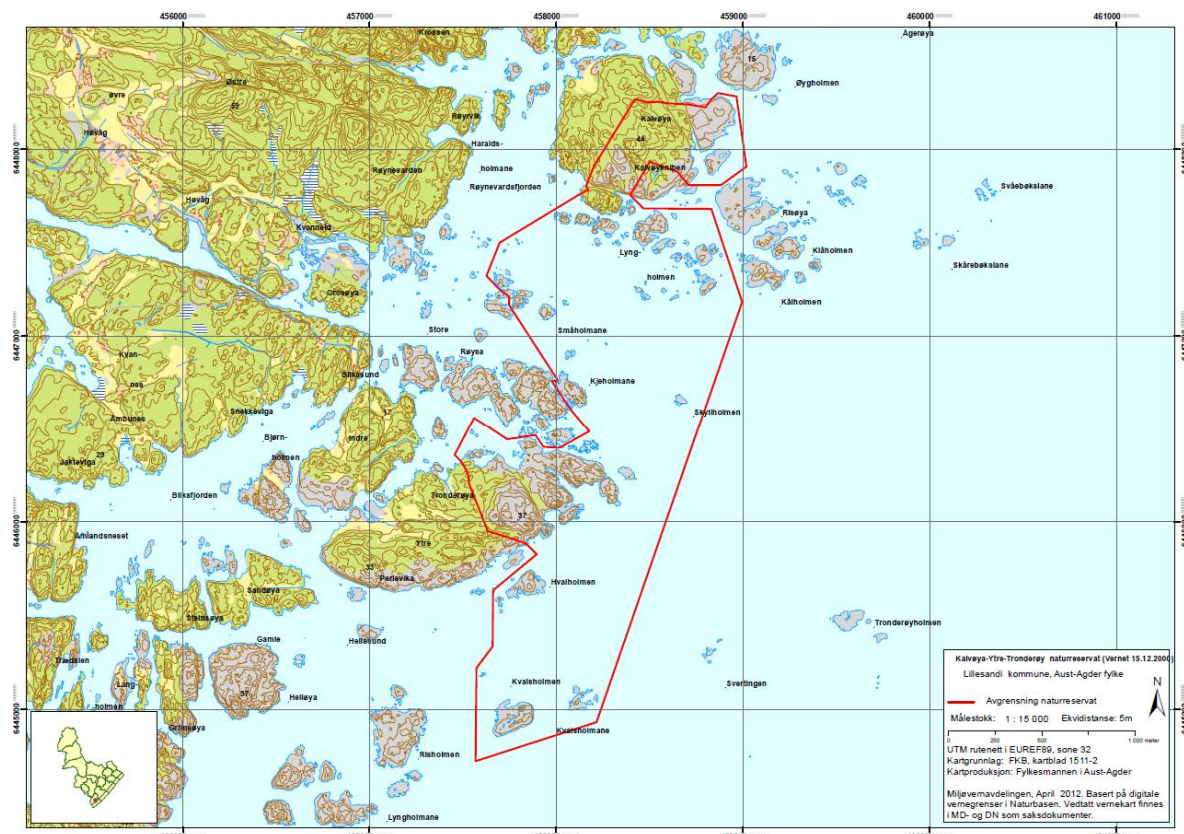
Forvaltningsplanen beskriver 8 tiltak i verneområdene, hvorav flere av dem pågår i dag. Målrettet rydding av søppel, utmarksbeite på Ytre Tronderøya og rydding av et lite område med gammelt kulturlandskap på Kalvøya er prioriterte tiltak.

Fylkesmannen i Aust-Agder er forvaltningsmyndighet for landskapsvernområdet og naturreservatet. Dette innebærer blant annet ansvar for å behandle søknader om dispensasjon fra verneforskriften. Statens Naturoppsyn (SNO) har som oppgave å føre oppsyn, gjennomføre skjøtsel og å informere.

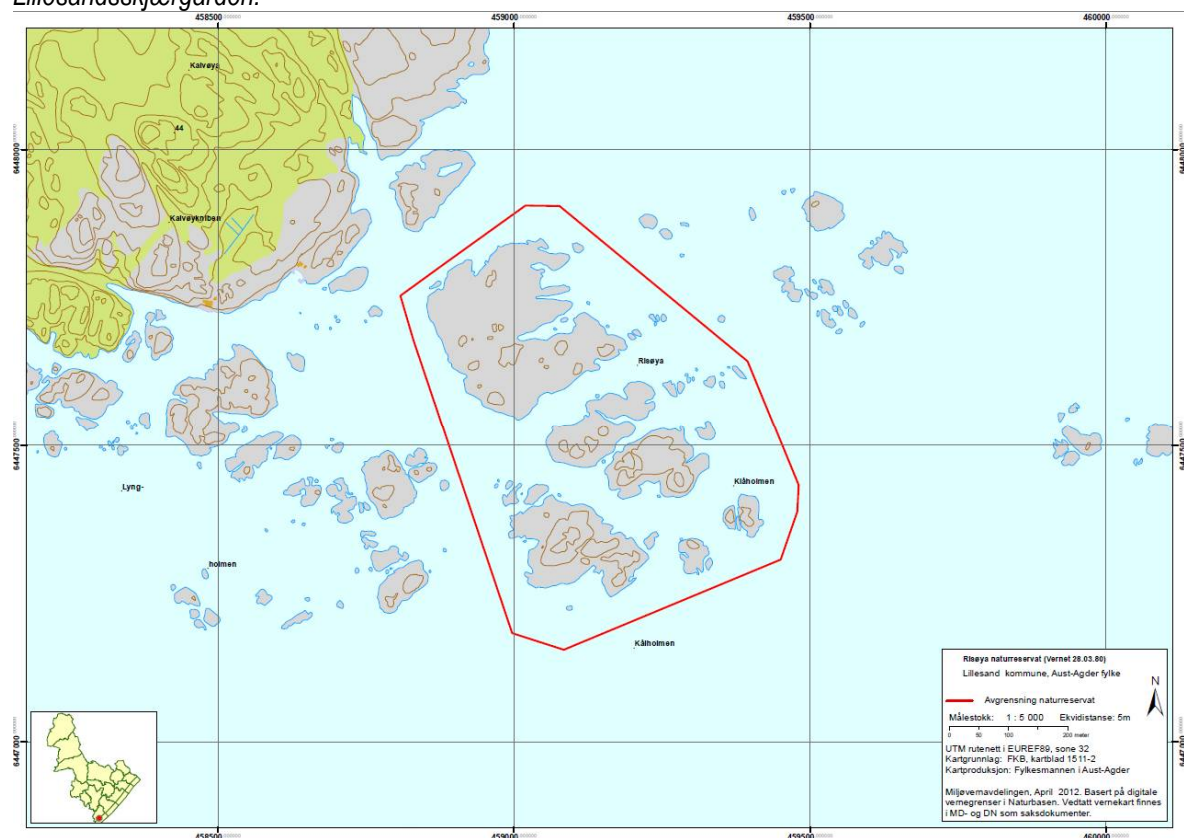
Oversikt over tiltakene som planlegges i perioden 2015-2025

Tabell 1. Oversikt over tiltak forvaltningsmyndigheten planlegger gjennomført i Kalvøya-Ytre Tronderøya landskapsvernområde og Risøya naturreservat i kommende planperiode (2015-2025). Tabellen viser også omtrentlig hvor tiltakene skal settes inn, hvem som er involvert, og hvor langt i prosessen tiltaket er kommet.

Nr.	Når	Tiltak	Område	Anslått tidsbehov	Aktør	Status
1	Løpende	Vedlikehold av eksisterende hovedstier og kjerreveier	Kalvøya, Ytre Tronderøya	3-5 dagsverk/år	FM, SNO, grunneier	Planlegges
2	Løpende oppfølging	Utmarksbeite på Ytre Tronderøya	Ytre Tronderøya	3-5 dg administr. pr. år	FM, SNO, grunneiere, husdyreholdere	Pågår. Beiteplan må opprettes
3	Årlig	Rydding av søppel og avfall, med særlig fokus på 6 kartfesta punkter.	Begge verneområdene	1-2 dager/år for de 6 punktene. Løpende oppfølging kommer i tillegg.	SNO, Lillesand kommune v/Skjærgårds tjenesten.	Pågår
4	Årlig	Telling av sjøfugl	Risøya	1 dg/år	SNO, NOF, FMAA	Pågår
5	2015-2016	Restaurering av kulturlandskap sør for Hummerviga på Kalvøya	Sør for Hummerviga	5 dg/år	FM, SNO, grunneier	Planlegges
6	2015-2016 for kjente rynkerose-forekomster. Hele perioden for øvrige evt. funn	Bekjempe av rynkerose (og evt. andre karplantearter listet som "høy risiko"-arter i Norsk Svarteliste)	Begge verneområdene	3-5 dg pr. år for kjente rynkerose-forekomster. F.ø. etter behov for evt. andre forekomster som registreres.	FM, SNO	Pågår
7	2016-2017	Kartlegging av steingjerder og rester av gamle bygninger i kulturlandskapet på Kalvøya og Ytre Tronderøya. Vurdering av behov for vegetasjonsrydding og vedlikehold/restaurering.	Kalvøya og Ytre Tronderøya.	2-3 dg pr. år	FM, Aust-Agder fylkeskommune, SNO	Planlegges
8	2016-	Høstbeiting på Risøya	Risøya	3-5 dg administr. pr. år	FM, SNO, grunneiere, husdyreholdere	Planlegges

Figur. 1 Offisielt vernekart over Kalvøya-Ytre Tronderøya landskapsvernområde med fuglelivsfredning. Verneområdet strekker seg 3,8 km i nord-sør retning på tvers av Røynevardefjorden i Høvåg, sentralt i Lillesandsskjærgården.

Figur 2: Offisielt vernekart over Risøya naturreservat.

1. Innledning

1.1. Bakgrunn

Arbeidet med forvaltningsplanen er en del av økt nasjonal satsing på målstyrt forvaltning av verneområder. Verneforskriften for Kalvøya-Ytre Tronderøy LVO kap. V setter krav om utarbeiding av en forvaltningsplan for verneområdet (sitat):

«Forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan gjennomføre skjøtselstiltak for å fremme formålet med fredningen. Det skal utarbeides en forvaltningsplan. Målet med planen skal være å foreslå tiltak til bruk og skjøtsel av landskapsvernområdet i samsvar med verneformålet. Skjøtselen kan omfatte både praktiske tiltak og informasjonsarbeid».

Verneforskriften for Risøya NR kap. XI hjemler for skjøtsel av verneområdet etter plan godkjent av Miljøverndepartementet (sitat):

«Skjøtsel som er nødvendig for å oppfylle formålet med fredningen skal utføres av forvaltningsmyndigheten eller av den forvaltningsmyndigheten bestemmer. Skjøtselen skal skje etter plan godkjent av Miljøverndepartementet.»

Verneområdene er lokalisert sentralt i Lillesands skjærgård, som er et svært populært utfarts- og ferieområde i sommerhalvåret. De to verneområdene har ulik verneform, men er del av samme kystlandskap, med mye felles historikk og delvis felles grense. Områdene har som følge av dette flere av de samme forvaltningsutfordringene, og det ble derfor vurdert som hensiktsmessig med en felles forvaltningsplan.

1.2. Forvaltningsplan

En forvaltningsplan skal være et praktisk forvaltningsverktøy som skal sikre målstyrt forvaltning. Forvaltningsplanen skal ivareta vernets formål, samt gi klare retningslinjer for bruken av området uten at det kommer i konflikt med vernet. Planen skal være praktisk rettet og henvende seg til forvaltningsmyndigheter, grunneiere og alle som ferdes i reservatet. Den skal også være informativ for brukerne av reservatet, og man skal kunne finne informasjon om blant annet naturgrunnlag og tilstand, historisk bruk, dagens brukerinteresser, samt tiltak som skal gjennomføres for å fremme verneformålet.

De juridiske rammene for forvaltningsplanen gis i verneforskriftene, mens strukturen for utformingen er gitt av Håndbok 17 (2001) Revidert 2008 "Områdevern og forvaltning" fra Direktoratet for Naturforvaltning.

En forvaltningsplan skal være et praktisk hjelpemiddel basert på prinsippet om «målstyrt forvaltning» med konkrete tiltak og utdypende retningslinjer for å fremme verneformålet. For at effektene av tiltak og retningslinjer skal være målbare over tid, skal det defineres forvaltningsmål og bevaringsmål for naturkvalitetene som tiltak og retningslinjer skal oppfylle. På dette grunnlaget kan tiltakene evalueres fortløpende, om de fører til ønsket effekt, om de skal videreføres, endres eller avsluttes. Retningslinjene er «kjøreregler» for bruk og vern som skal gi størst mulig forutsigbarhet for hva berørte parter har å forholde seg til i sin aktivitet i området. Verneforskrift eller grenser kan ikke endres gjennom en forvaltningsplan.

Beregninger av antatt arbeidsbehov for gjennomføring av tiltakene gir viktig grunnlag for forvaltningsmyndighetens budsjettarbeid.

De viktigste formålene med en forvaltningsplan er:

- Presisere og utdype verneforskriften, både verneformål og enkeltvedtak
- Dokumentere tilstand for naturkvaliteter (biologisk mangfold), kulturmiljø inkl. kulturlandskap, kulturminner og brukerinteresser
- Definere forvaltningsmål og bevaringsmål
- Definere nødvendige og/eller ønskede tiltak
- Gi en oversikt over oppgaver med ansvarsfordeling og myndighet
- Gi retningslinjer for bruk av området
- Gi rutiner for behandling av saker etter verneforskriften

En forvaltningsplan rulleres hvert 10. år eller etter behov. Verneforskriftene følger som vedlegg bakerst i forvaltningsplanen.

1.3. Verneform og verneformål

Kalvøya - Ytre Tronderøya landskapsvernområde ble vernet ved kongelig resolusjon av 15. desember 2000. Risøya naturreservat ble fredet ved Kronprinsregentens resolusjon av 28. mars 1980, som del av den regionvise verneplanen for sjøfuglreservater langs Telemarks- og Agderkysten. Områdene ble vernet med hjemmel i naturvernloven av 19. juni 1970 (nr 63). Naturvernloven er nå avløst av Lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) av 19. juni 2009, hvor nye kriterier for opprettelse av ulike verneområder gis i kapittel V "Områdevern".

Naturreservat er den strengeste formen for vern og brukes for å bevare arealer som utgjør urørt eller tilnærmet urørt natur, spesielle naturtyper, har særskilt vitenskapelig eller pedagogisk betydning eller som skiller seg ut ved sin egenart. Landskapsvernområde er en ikke fullt så streng verneform, og brukes for å bevare egenartet eller vakkert natur- eller kulturlandskap.

Verneområdene ble opprettet for å bevare særegne naturkvaliteter knyttet til denne delen av Skagerrakkysten. Dette er naturkvaliteter som er av nasjonal eller internasjonal betydning, og omfatter både land- og sjøområder.

Verneformål for Kalvøya – Ytre Tronderøya landskapsvernområde

"Formålet med landskapsvernområdet er å bevare et representativt natur- og kulturlandskap med rikt fugleliv og få tekniske inngrep i Aust-Agders kystområde"

Verneformål for Risøya naturreservat

"Formålet med fredningen er å bevare livsmiljøet for plante- og dyrelivet i området, særlig ut fra hensynet til sjøfuglene og deres hekkeplasser."

Innføring av vern, enten som landskapsvern eller naturreservat, medfører ikke at staten overtar eiendomsretten til arealene. Bestemmelsene i verneforskriftene fører imidlertid til visse innskrenkninger i den private eiers råderett over eiendommen.

1.4. Begrepsavklaringer

Det gis følgende definisjoner av begreper som blir brukt i forvaltningsplanen.

Forvaltningsmål

Forvaltningsmål er et samlebegrep for alle målsettinger knyttet til et verneområde. Dette kan for eksempel være verdier/kvaliteter knyttet til areal, biologisk mangfold og naturtyper eller interesser knyttet til friluftsliv, brukerinteresser og næringsinteresser.

Naturkvalitet

Naturkvalitet er naturtyper, arter, geologi og landskap som skal bevares i et verneområde. Ett verneområde kan ha én eller flere naturkvaliteter som det er viktig å ta vare på. Naturkvalitetene framgår gjerne direkte av det overordnede verneformålet. I tillegg kan det være nødvendig å definere naturkvaliteter ut over verneformålet. Dette vil være aktuelt i verneområder der verneformålene er for generelle og for vage med tanke på naturkvalitetene. Ny kunnskap om f.eks. biologisk mangfold kan også ha kommet til etter at vernet ble etablert og verneformålet formulert.

Bevaringsmål

Bevaringsmål er en presisering av forvaltningsmål knyttet til naturkvaliteter. Bevaringsmål definerer den tilstanden en ønsker en naturkvalitet i verneområdet skal ha. Bevaringsmål skal være målbare. Det vil si at de skal presiseres gjennom mål for areal, nødvendige strukturer/prosesser og/eller forekomst av bestemte arter osv.

Naturlandskap

Dette er naturområder som ikke er fullstendig uberørt av menneskelig påvirkning, men som preges av naturlig potensiell vegetasjon (vegetasjon som er under utvikling – Fylkesmannens kommentar) (Nordiska ministerrådet 1987).

Kulturlandskap

Dette er områder som i vesentlig grad er preget og formet av menneskelig bruk og virksomhet. Det er imidlertid ikke slik at ethvert område som har spor etter menneskelig bruk er å oppfatte som kulturlandskap. Det poengteres at overgangene mellom natur- og kulturlandskap er glidende. Uttrykket naturnære kulturlandskap er arealer som preges av ekstensive driftsformer som beiting og slått. (Nordiska ministerrådet 1987).

Rødliste

En oversikt over utdødde arter, truede arter og arter som i nær fremtid kan bli truet. Rødlisten graderer sannsynligheten for utdøing av arter over en periode på 100 år i fem kategorier: Kritisk truet (CR), Sterkt truet (EN), Sårbar (VU), Nær truet (NT) og Datamangel (DD) (Kålås m.fl. 2006, Artsdatabanken).

Svarteliste

En oversikt over vurderinger av den økologiske risikoen knyttet til 217 av de fremmede artene som er påvist i Norge. Med økologisk risiko menes her om arten kan ha negative effekter på økosystemer, stedegne arter, genotyper eller kan være en vektor (bærer) for andre arter (parasitter og sykdommer) som kan være skadelig for stedegent (lokalt) biologisk mangfold (Artsdatabanken).

Landskapsvernområder og naturreservater i forhold til privat eiendomsrett

Dette er arealer som er vernet etter naturvernloven. Vernet medfører ikke at det offentlige overtar eiendomsretten som følge av vernet. I henhold til forskriften for landskapsvernområdet og forskriften for naturreservatet medfører vernet imidlertid visse innskrenkninger av den private eiers råderett over egen eiendom. Landskapsvernområde og naturreservat er to ulike vernekategorier i naturvernloven, jf. § 5-7 og § 8-10.

2. Områdebeskrivelse

2.1. Beliggenhet

Verneområdene grenser til hverandre og ligger i midtre og ytre del av skjærgården ved Røynevardsfjorden, om lag 10 km sørvest for Lillesand sentrum, Lillesand kommune, Aust-Agder (fig. 1 og 2).

Kalvøya - Ytre Tronderøya landskapsvernområde er smalt og avlangt med en lengdeutstrekning på ca. 3,8 km og største bredde på ca. 1,4 km. Landskapsvernområdet omfatter 15 eiendommer. Det samlede arealet utgjør 2.967 dekar, hvorav 2.283 dekar (77 %) er sjøareal. Risøya naturreservat omfatter tre eiendommer. Det samlede arealet utgjør 323 dekar, hvorav ca. 208 dekar (64 %) er sjøareal. Totalt utgjør de to verneområdene 3.290 dekar.

2.2. Geologi og landskap

Berggrunnen i verneområdene hører til Bamble-komplekset, som er en del av det store sørnorske grunnfjellsområdet. Bergartene granitt, gneis, glimmerskifer og amfibolitt er gamle og i hovedsak krystalline. Sørlandet ble dannet for nesten to milliarder år siden ved at store mengder smeltede steinmasser (magma) kom opp til jordoverflaten og størknet. Seinere har landsdelen vært utsatt for minst to fjellkjededannelser. Den harde, blågrå gneisen i de ytre delene av Høvåg er antakelig en del av en øybue som kolliderte med resten av Sør-Norge for rundt 1 100 millioner år siden.

Hele landet vårt – Høvåg inkludert – har vært dekket av isbreer minst 40 ganger i løpet av de siste 2,5 millioner år. Den siste istiden startet for ca. 113.000 år siden og sluttet for ca. 10.000 år siden. Isbreen var på det meste 500-600 m tykk over Høvåg. Avsmeltingen begynte for ca. 18.000 år siden. De ytre delene av Høvåg var isfrie for rundt 14.000 år siden. Vekten av isbreen hadde presset landet og fjellgrunnen ned, slik at havet ved slutten av istiden stod ca. 40 m høyere enn i dag. Det betyr at hele Risøya naturreservat, og hele Kalvøya-Ytre Tronderøya landskapsvernområde med unntak av et lite topplatå på Kalvøya, stod under vann like etter siste istid. Høyt havnivå innebar at det meste av løsmassene ble skylt bort fra høydedrag og ned i sprekker, forsenkninger og daler. Ned mellom knausene (øyene) sank også sand, slam og leire. Disse finmassene ble ført ut i havet med smeltevatnet fra den store innlandsisen. Etter istiden hevet landet seg, og i våre dager gir disse løsmassene grobunn for frodig vegetasjon i daler og forsenkninger på land. Mange steder var det også gode forhold for skjell av ulike arter, og disse hopet seg opp til skjellbanker. Litt nede i jorda i de trange sprekkealene kan vi i dag finne igjen disse skjellbankene. Spredt omkring i verneområdene ligger ellers rullesteiner godt synlig i terrenget, spesielt i buktene. Dette er løsblokker (morenemateriale) som opprinnelig har blitt ført til området med isen. Gjennom lang tid har de så blitt bearbeidet og avrundet mot andre løsblokker og fast berg ved hjelp av bølgenes gjentakende slagkraft.

Sørlandet er egentlig fortsettelsen av viddelandskapet vi kjenner lenger nord, og som her ute ved kysten gradvis dykker ned i Skagerrak. Øyenes småkuperte overflate gir et variert landskap bestående av karrige knauser med små frodige dalsøkk innimellom. I verneområdene domineres landskapet av små daler med hovedretning nordvest-sørøst, og med steile sider. Dette er et sprekkealslandskap som er dannet i forbindelse med tidligere jordskjelvaktivitet. Siden har det skjedd forvitring og erosjon langs disse sprekkenes og svakhetssonene i berggrunnen. Høydeforskjellene er ofte relativt store, noe som gjør det vanskelig å ta seg fram på tvers av sprekkealretningen. Høyeste punkt på Kalvøya ligger 44 moh., mens Ytre Tronderøya strekker seg 37 moh. Lyngholmen og øyene innenfor Risøya naturreservat er inntil 10-15 m høye, mens de øvrige småholmene og skjærene i Røynevardsfjorden er noe lavere enn dette. På fastlandssiden ligger de høyeste punktene i terrenget ca. 60 moh.

Helt ut mot kysten kan vi se forskjellige typer slipespor i fjell. Dette er vanligvis skuringsstriper etter store steiner som satt fastfrosset under isbreen når den skled framover. Andre spor etter istiden er "rundsva" eller "hvalskrotter". Dette er halvrunde knauser som er avrundet mot nord-nordvest og har brattkant ut mot havet i sør-sørøst. Flere steder finnes såkalte "P-former". Disse ble dannet av slamfylt, rennende vann under høyt trykk som presset seg mellom fjellsiden og isbreen i avsmeltningsperioden. P-formene kan se ut som halve jettegryter og ligger nærmest flate og bukte seg utover mot havet. Det finnes også enkelte jettegryter. Disse

har blitt dannet ved at vannet falt loddrett ned gjennom en sprekk i isbreen og nærmest "boret" hull nedover i fjellet ved hjelp av stein, grus og slam.

På flere av øyene i verneområdene finnes mindre forekomster av åpent ferskvann. Dammene er vanligvis små og tørker inn i varme og tørre perioder. På Kalvehavnsholmen finnes en større dam som alltid har vann.

Verneområdene ligger innenfor landskapsregion 1; *Skagerrakkysten*, underregion 1.2; *Sørlandskysten* (Puschmann 2001, 2005). Åtte landskapstyper er beskrevet i denne underregionen, hvorav følgende er representert innenfor Kalvøya-Ytre Tronderøya landskapsvernområde og Risøya naturreservat: *Åpent hav fra fastland eller store øyer* (LT1); *Åpent hav fra ytre skjærgård* (LT2); *Ytre skjærgård* (LT3); *Indre øy, holme og skjærgårdlandskap* (LT4); *Kil- og smalsundlandskap* (LT5) og *Småfjord- og storsundlandskap* (LT6). I tillegg opptrer *Storøyenes innlandslandskap* (LT9) på de midtre delene av Kalvøya og Ytre Tronderøya som ikke grenser mot sjøen.

2.3. Klima og vegetasjonstyper

2.3.1. Klima

Kalvøya-Ytre Tronderøya landskapsvernområde og Risøya naturreservat ligger langt sør i Norge og i sin helhet ute i skjærgården. Derfor er klimaet oseanisk. Overalt i verneområdene driver det inn sjøsprøyt ved kraftig vind. Det faller sjelden store snømengder. Nærheten til sjøen og områdets relativt flate topografi gjør at det ofte blåser kraftig her. Sjøen utjevner temperaturen gjennom hele året, slik at det blir relativt milde vintre og svale somrer – til tross for at Sørlandet er den delen av Norge som har flest soldager gjennom året. Ved målestasjonen i Lillesand sentrum (10 moh.) er gjennomsnittlig årlig nedbørmengde 1 195 mm. Her faller det mest nedbør i perioden september-november (130-155 mm) og minst i april (57 mm). Årsmiddeltemperaturen samme sted er 7,0 °C, med juli som varmeste måned (15,6 °C) og februar som kaldeste måned (–1,2 °C).

2.3.2. Naturgeografisk tilhørighet og markslag

Naturgeografisk hører de to verneområdene til region 15: *Lynghei og kystskogområde langs den svenske vestkysten og norske sørkysten*. Områdene ligger helt øst i underregion 15b: *Vest-Agders kystland*. Mot fastlandet er det kort avstand til region 16: *Sørlandets eikeskogregion*. I landskapsvernområdet finnes blandingsskog av furu og lauvtrær først og fremst på innsiden og midten av øyene – og i sprekkedaler og andre terrengforsenkninger som gir en viss beskyttelse mot vær og vind. Her opptrer flere plantearter som utelukkende er knyttet til den *nemorale vegetasjonssonen*, eller edellauvskogssonen. Denne sonen omfatter kystlandskapet mellom Hasseltangen i Grimstad kommune i øst og Lista/Flekkefjord i Vest-Agder i vest, og er en nordlig utløper av den europeiske edellauvskogen. Verneområdene inngår for øvrig i den *klart oseanisk seksjonen*, som preges av vestlige vegetasjonstyper og arter, men som likevel har svakt østlige trekk – blant annet som følge av lave vintertemperaturer. Både Kalvøya og Ytre Tronderøya har innslag av kystfuruskog, eikeskog, ospeskog og strandenger. Også de største øyene i Risøya naturreservat har noe lavvokst furuskog, som vokser sammen med krattvegetasjon/blandingslauvskog. På utsiden av de store øyene er det lite eller ingen skog, og i stedet dominerer gras og røsslyng i veksling med glattskurte svaberg. De fleste andre holmer og skjær i verneområdene er skogløse – og mangler ofte også annet vegetasjonsdekke.

Tabell 2. Markslagstatistikk for Kalvøya-Ytre Tronderøya landskapsvernområde og Risøya naturreservat (Kilde: Norsk institutt for skog og landskap. Digitalt markslagkart 5.9.2007).

Arealtilstand	Kartlagt areal (dekar)			
	Kalvøya-Ytre Tronderøya		Risøya naturreservat	
Barskog	145	(4,9 %)		(0,0 %)
Lauvskog	7	(0,2 %)		(0,0 %)
Blandingsskog	64	(2,2 %)		(0,0 %)
Skog på myr		(0,0 %)		(0,0 %)
Myr		(0,0 %)		(0,0 %)
Annen jorddekt fastmark		(0,0 %)		(0,0 %)
Grunnlendt mark	372	(12,5 %)	55	(17,1 %)
Fjell i dagen	95	(3,2 %)	60	(18,7 %)
Blokkdekt mark		(0,0 %)		(0,0 %)
Vann	2 283	(77,0 %)	208	(64,2 %)
Dyrket mark		(0,0 %)		(0,0 %)
Innmarksbeite		(0,0 %)		(0,0 %)
Opparbeidet areal		(0,0 %)		(0,0 %)
Totalt	2 967	(100,0 %)	323	(100,0 %)

2.3.3. Vegetasjonstyper og karplanter

På Ytre Tronderøya er eik viktigste treslag, mens Kalvøya har et relativt større innslag av kystfuruskog. For øvrig er de fleste treslag med naturlig forekomst i landsdelen representert i området. Strandsonen veksler mellom nakne, eksponerte svaberg og lune viker hvor det enkelte steder opptre strandenger. På de mindre holmene domineres vegetasjonen av gras og røsslyng, med enkelte små furutrær. De to verneområdene har et rikt og variert planteliv. Best undersøkt er Ytre Tronderøya, hvor 209 plantearter er registrert. Her finnes bl.a. hjertegras, lundhengeaks, gul sverdlilje, vanlig nattfiol, tannrot, berberis, dvergmispel, sølvasal, sanikel, kristtorn, kusymre, gulmaure, gulveis, kyståkermåne, slakkstarr og heistarr. På innsiden av Ytre Tronderøya finnes strandenger med bl.a. grisnestarr, knortestarr, strandmelde og strandvortemelk. Flere av disse artene opptre også på Kalvøya. Av botaniske kuriositeter kan nevnes orkidéen vårmarihand på Kalvøya. På Ytre Tronderøya finnes rosenrot, en art som også forekommer i fjellet. På Kalvøya opptre kristtorn spredt over store deler av øya. I tillegg finnes noe eføy.

2.3.4. Ballastplanter

Når seilskuter i tidligere tider fartet mellom Sørlandskysten og fjerne himmelstrøk, var det nødvendig for stabiliteten at skutene hadde en viss tyngde plassert lavt i båten. Av og til kunne det være nødvendig å stabilisere med jord og annen masse for å oppnå ballast. Med disse massene fulgte det frø og plantedeler fra fremmede planter. På sørsiden av Kalvøya vokser ballastplanten murtorskemunn, som har sin hovedutbredelse i landene rundt Middelhavet. På Kalvøya vokser den i typisk ballastjord med innslag av flint og annen småstein. Risøya naturreservat omfatter et mindre areal og langt færre biotoper enn tilstøtende landskapsvernområde i vest. I tillegg ligger denne øygruppen mer eksponert mot havet. Samlet gir dette en mer sparsom flora – til tross for at sjøfuglene legger igjen mye gjødsel her som gir øyene et frodig preg.

2.3.5. Viktige naturtyper på land

Det er ikke gjennomført detaljert naturtypekartlegging i verneområdene. I forbindelse med naturtypekartlegging i Lillesand kommune i 2001, 2009 og 2011 er det registrert 2 viktige naturtykelokaliteter på land innenfor verneområdene; en rik edelløvskog og strandeng; begge på Kalvøya. Geografisk presisjon for avgrensning av disse lokalitetene er grov. For strandenglokaliteten er det derfor avgrenset et kjerneområde med mer logisk avgrensning av aktuell naturtype til i foreliggende plan. Det ble i tillegg registrert 2 strandenglokaliteter ved Styrsholmsanden på Ytre Tronderøy i forbindelse med befaringer i

planarbeidet. Disse strandengene ble moderat beitet av sau fram til slutten av 1990-tallet, og hadde i etterkant en periode uten beiting av husdyr. I 2014 er beiting med sau gjenopptatt, som er svært positivt for naturmangfoldverdiene som er knyttet til lokalitetene.

Registrerte naturtypelokaliteter i verneområdene med tilhørende verdivurdering og skjøtselsbehov er gitt i tabell 3. Kart med avgrensning av lokalitetene er gitt i figur 3 og 4.

Tabell 3: Viktige naturtypelokaliteter på land innenfor Kalvøya-Ytre Tronderøy LVO.

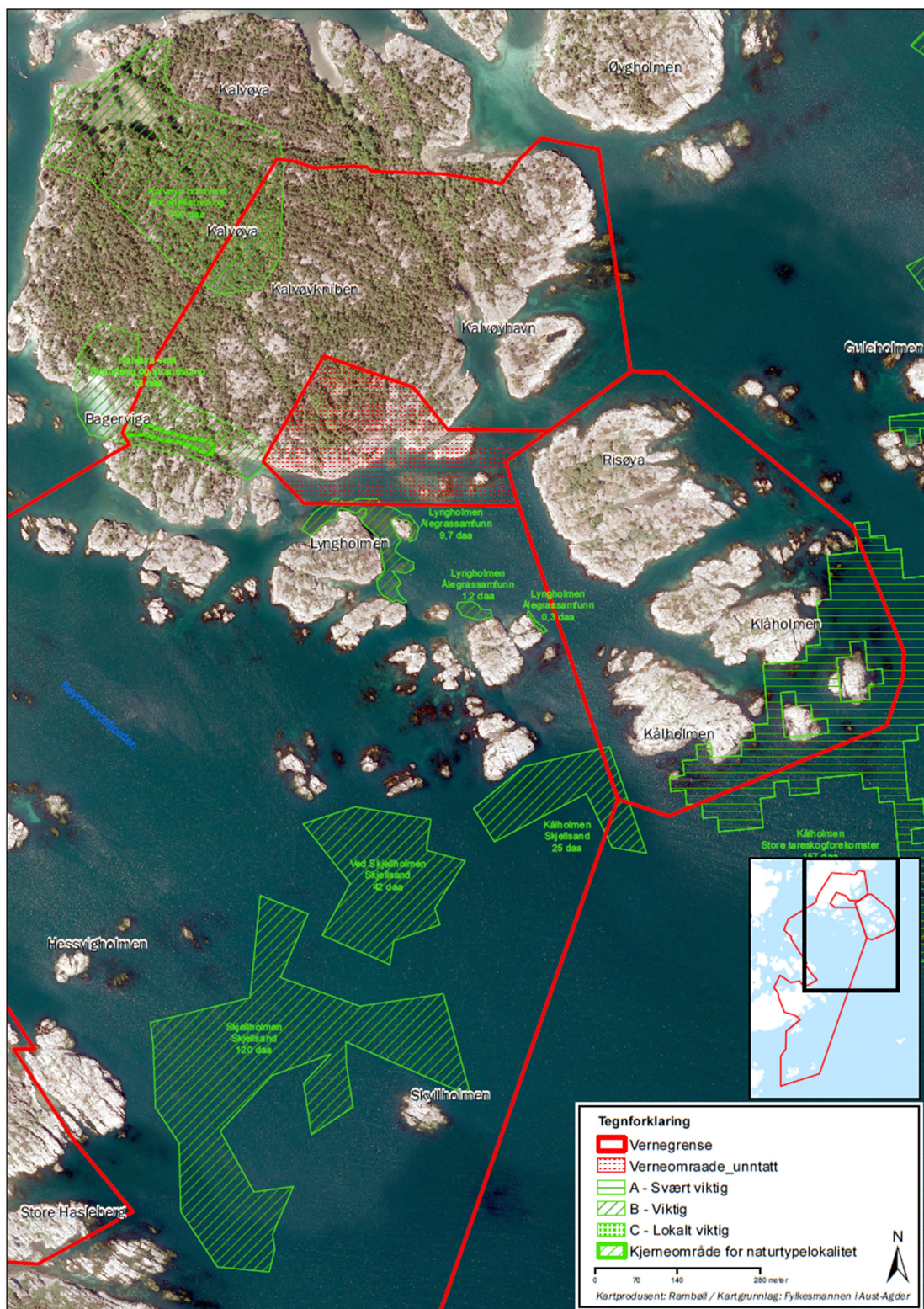
Kart ID	Nasjonal ID (naturbase)	Lokalitetsnavn og naturtype	Beskrivelse og verdivurdering	Skjøtselsbehov
	BN00007148	Kalvøya nordvest Rik edellauvskog	Verdi: B (regional verdi) Eikedominert storvokst skog på gammel sjøbunn, med stort innslag i av bjørk, osp og furu. En del død ved. Åpent landskap med hagemarkspreg ned mot sjøen i nord. Sanikel, vårmarihand, mjødurt, fredløs, enghumleblomst. Grovt avgrenset.	Nei. Ikke innenfor landskapsvern-området.
	BN00007147	Kalvøya vest Strandeng og strandsump	Verdi: B (regional verdi) Kalkrik eikedominert dalgang mellom to strandenger der det ved siden av den ene er opparbeidet sandstrand med toaletter i kommunal regi (utenfor LVO). Tidligere havbunn. Blåveis, sanikel, mjødurt, vortemelk, enghumleblomst. Kjerneområde for naturtypelokaliteten er avgrenset innenfor LVO.	Krattrydding for å opprettholde åpen strandeng i sona mellom skog og sjø.
		Styrsholm-sanden Strandeng og strandsump	Verdi: B (regional verdi) Åpen strandeng, hevdet med beite. Øvre salteng med rødsvingel-fjærekoll-tiriltunge-utforming. Mye strandkryp og fjærekoll, og god forekomst av engrødtopp, Potensial for pusleplanter, men ikke registrert.	Beiting, evt. krattrydding for å utvide arealet med åpen strandeng.
		Styrsholm-sanden vest	Verdi: B (regional verdi) Åpen strandeng, hevdet med beite. Øvre salteng med utforming rødsvingel-fjærekoll-tiriltunge-utforming. Potensial for pusleplanter, men ikke registrert.	Beiting, evt. krattrydding for å opprettholde arealet med åpen strandeng.

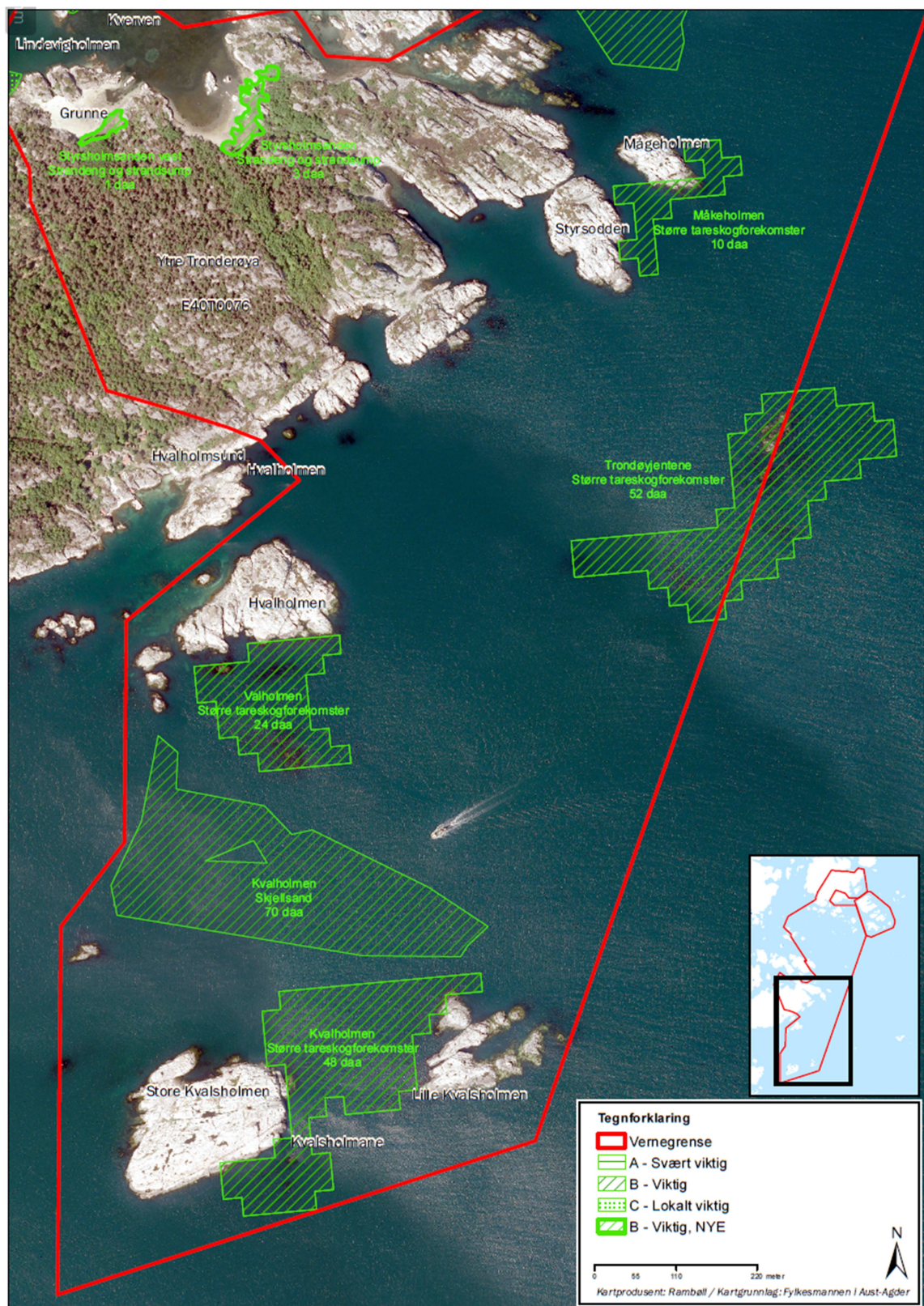
2.3.6. Viktige naturtyper i sjø

Lillesand kommune gjennomførte i 2007 og 2011 kartlegging av marine naturtyper iht. DN-håndbok 19-2001 revidert 2007. Resultatene viser en rekke viktige marine naturtyper innenfor verneområdene.

Det er registrert en stor lokalitet med ålegrassamfunn nord for Lyngholmen, samt to mindre lokaliteter litt vest for Lyngholmen (ved Harskeholmen), alle med verdi B: viktig. Lokalitetene er verifisert med feltundersøkelser, og ligger i tilknytning til gytebasseng for torsk.

Øst for Risøya og Kjeholmen, ved Måkeholmen utenfor Ytre Tronderøy, ved Trondøyjentene, og ved Kvalholmen er det angitt større tareskogsforekomster. Sentralt i sjøområdene mellom Ytre Tronderøy og Kalvøya, samt ved Kvalholmene er det store skjellsandforekomster (se figur 3 og 4). Både tareskogforekomstene og skjellsandforekomstene er kartfestet ut fra en teoretisk modellering som viser sannsynlige forekomster av naturtypene, og er ikke undersøkt i felt. Dvs. at det er noe usikkerhet knyttet til om forekomstene er på stede, samt evt. tilstand og avgrensning.

Figur 4: Viktige naturtypelokaliteter på land og i sjø, jf. Naturbase. Med korrigerte grenser.

2.4. Dyreliv

2.4.1. Fugl og pattedyr

På 1960-tallet og begynnelsen av 1970-tallet var det gråhegrekoloni på Kalvøya. Minimum 10-15 par hekket i høye furutrær. Arten er fortsatt vanlig i landskapsvernområdet, men ikke som hekkefugl. Tidligere hekket også tyvjo i området. Risøya var en av fylkets svært få tilholdssteder for tyvjo i nyere tid. På 1970-tallet forsvant arten helt som hekkefugl fra Aust-Agder. Dersom tyvjoen skulle vende tilbake, er det sannsynlig at gamle hekkelokaliteter først blir tatt i bruk. En annen mesterflyger som kan observeres i området, er vandrefalken. Denne arten var nesten utryddet i Norge på 1980-tallet, men hekker nå i Lillesand kommune – og jakter trolig i disse områdene.

Risøya naturreservat har en vesentlig rikere hekkefauna enn det tilstøtende Kalvøya-Ytre Tronderøya landskapsvernområde. Sjøfuglreservatet består av tre store holmer som er omgitt av flere mindre holmer og skjær. Klåholmen og Kålholmen (fig. 3) peker seg ut med høyest sjøfuglkonsentrasjoner. Antall opptalte individer i naturreservatet i hekketiden varierer fra år til år – og svingte mellom 139 og 630 individer i perioden 1994-2012. Klart høyest antall ble registrert i 2012. Som vanlig var sildemåke dominerende art. Hele 471 individer ble registrert i 2012, fulgt av gråmåke (102), fiskemåke (29) og svartbak (28). Ellers opptrer makrellterne, ærfugl, siland, gravand og tjeld regelmessig i området i lite antall. De senere år hekker også grågås her – etter at arten første gang ble sett med ungekull i 2002. Fra tid til annen påtreffes rødstilk i hekketiden. Utenfor sjøfuglreservatet hekker knoppsvane. For øvrig er storskarv (underarten mellomskarv) en nykommer i Lillesandsskjærgården i hekketiden. I likhet med grågåsa utvider denne arten stadig sitt hekkeområde langs den norske Skagerrakkysten, og vil kunne etablere seg innenfor Kalvøya-Ytre Tronderøya landskapsvernområde og Risøya naturreservat. Av og til observeres hettemåke i området. Lengst sør i Kalvøya-Ytre Tronderøya landskapsvernområde peker Store Kvalholmen seg ut som den klart viktigste hekkelokaliteten for sjøfugl. I 1994 og 2007 ble henholdsvis 180 og 187 individer opptalt i hekkeperioden. Også her er sildemåke sterk dominerende art. Enkelte år registreres teist. Både vinteren 2004 og 2005 ble vannrikse påvist på Kvalholmen. Av spurvefugler opptrer linerle, steinskvett, skjærpiplerke og kråke vanlig i det åpne skjærgårdsmiljøet. Inne på de store øyene inngår et ytterligere antall arter. I trekketidene er artsinventaret i de to verneområdene langt større for samtlige artsgrupper. I tilknytning til strandengene på innsiden av Ytre Tronderøya finnes gruntvannsområder som har funksjon som trekkrasteplass for ender og vadefugler.

Siden begge verneområdene har stor andel sjøarealer, begrenses både artsutvalget og mengden av landlevende pattedyr. Rådyr, hare, rev, mink og mår er blant de vanligste store artene, mens ekorn opptrer sjeldent. På de største vegetasjonsdekte øyene finnes i tillegg varierende bestander av smågnagere. Også flaggermus opptrer i området. Sannsynligvis er flere arter representert. Av og til forekommer elg på de større øyene. Ytre Tronderøya er lokalt viktig som vinterbeite for rådyr. Tidligere beitet sau på denne øya. Dette bidro til å holde vegetasjonen nede, slik at landskapet hadde et mer åpent preg. Av sjøpattedyr observeres nise og steinkobbe fra tid til annen. Av amfibier og reptiler opptrer padde i flere dammer på Ytre Tronderøya, mens hoggorm, buorm og stålorm finnes på Kalvøya.

2.5. Rødlistearter

Av rødlistete arter (tabell 4, jf. rødlisten 2010) blant karplanter finnes alm og ask (kategori NT; *nær truet*) på Ytre Tronderøya og Kalvøya. I tillegg er dvergstanksopp (kategori NT) funnet i 1995 litt vest for verneområdet på Ytre Tronderøya. Det er i tillegg plassert et funn av solblom fra 1995 like vest for vernegrensa på nordsiden av Ytre Tronderøya, men geografisk presisjon for funnet er 1500m, som innebærer at det er usikkert om funnet er gjort på Ytre Tronderøya eller andre øyer i nærheten.

Tabell 4. Oversikt over registrerte rødlistearter av karplanter og fugl i verneområdet.

Art	Rødliste-status	Funnår	Verneområde / Lokalisering/ funksjon
Karplanter			
Alm	NT	2014	Ytre Tronderøya og Kalvøya
Ask	NT	2014	Ytre Tronderøya og Kalvøya
Fugl			
Vannrikse	VU	2004 og 2005 (vinter)	LVO/ ved Kvalsholmane
Teist	VU	2005	LVO/ ved Kvalsholmane
Fiskemåke	NT	1976 (sommer) 1976 (sommer) 1976 (sommer) 1976 (sommer) 1976-1986 (sommer)	LVO/ ved Kvalsholmane LVO/ ved Småholmane LVO/ ved Lyngholmane LVO/ holme øst for Kalvøya Risøya NR
Strandsnipe	NT	2007 (vår) 2009 (august)	LVO/ Ytre Tronderøya Risøya NR
Hettemåke	NT	1976 (sommer)	LVO v/Småholmane
Makrellterne	VU	1976 (sommer) 1976 (sommer) 1976 (sommer)	LVO v/Småholmane LVO/ ved Lyngholmane Risøya NR
Tyvjo	NT	1985	Risøya NR
Krykkje	EN	2011 (vinter)	Risøya NR

2.6. Kulturminner og kulturlandskap

2.6.1. Bosetting og kulturlandskap

På Kalvøya bodde det i 1830-årene og fremover til ca. 1860-årene opp til 15 personer i to familier fordelt på to hus. Bygningen som fortsatt står her, ble i sin tid oppført av en los. Det var viktig at huset lå nær leia der båtene passerte. Derfor finner en disse husene så langt ut mot havet. Tidligere var landskapet adskillig mer åpent enn i dag og de høyeste toppene ble benyttet som utkikkspunkter. På Kalvøya finnes en godt bevart losvarde. Den lille enga nord for huset ble dyrket. Her vokste også frukttrær som glassepler, vanlige epler, kirsebær, plommer og pærer. Av husdyr fantes kuer, sauer, griser og høns på øya. Like utenfor landskapsvernområdet, i Bagerviga på vestsiden av Kalvøya, ligger "Lingehytta", eller "Royale Castle" som er det egentlige navnet. Denne hytta ble benyttet som feriested etter krigen for medlemmer av "Lingekompaniet". Bruksavtalen opphørte i 1997.

På Kalvøya finnes flere lange steingjerder i svært vakker utførelse. Historisk sett antas disse og ha hatt hovedfunksjon som eiendomsgrenser, men også som grense for ulik drift av arealene. På øya finnes også flere grunnmurer i naturstein som antakelig har vært benyttet som sommerfjøs til bufe. Videre sees spor etter havnehager. Like sør for Hummerviga nordøst i verneområdet har det tidligere vært dyrket. I dag finnes det rydningsrøyser og rester etter grøfting her. Både på Kalvøya og Ytre Tronderøya finnes enkelte gamle stier/kjerreveier, som i noen grad er opparbeidet.

På innsiden av Tronderøya bor det folk, mens det aldri har vært fastboende på yttersiden av denne øya. Tronderøya var treløs for inntil hundre år siden som følge av blant annet skipsbygging og sauebeiting.

Det er ikke avmerket fornminner (automatisk fredete kulturminner, jf. kulturminneloven av 1978) innenfor de to verneområdene, f.eks. gravrøyser fra bronsealder-jernalder.

2.6.2. Sjøfartshistorie

Hoveddelen av kysttrafikken som krysser Røynevardsfjorden går på innsiden av Tronderøyholmen, som ligger sørøst for landskapsvernområdet. De aller største båtene går lenger ute. Opp gjennom årene har det

passert en mengde fartøy i alle varianter av seilskuter, nyttelastbåter, krigsskip, cruiseskip og lystbåter mv. Sjøområdet ut fra Røynevardsfjorden er svært værhardt, og farvannet er skummelt med mange grunner og skjær. Dette har resultert i en rekke skipsforlis. Fortsatt kan man se rester etter lastebåten "Marna", som gikk ned like før krigen og drev mot Kålholmen, der den i dag ligger på 6-7 m dyp. Mellom øygruppa Bøkslene og Kalvøya ligger mange skipsvrak på bunnen, deriblant en tysk kanalbåt som befinner seg på bare 4-5 m dyp. Like ut fra østpynten av Kalvøya gikk en seilbåt lastet med brostein ned. Skuta er helt borte, men haugen med brostein lå inntil nylig på 20 m dyp. I ytre skipsleia øst-sørøst for Kalvøya ligger det tyske troppetransportskipet "Rio de Janeiro", som ble torpedert 8. april 1940, dagen før krigen brøt ut. Båten ligger på 145 m dyp. Om lag én nautisk mil øst for Kalvøya ligger en norsk hvalbåt som tyskerne tok i sin besittelse under krigen. Denne ble skutt i senk av engelskmennene. I tillegg finnes det nok en mengde vrak som ligger på noe dypere vann og derfor aldri er funnet. I 1889 gikk seilskuta "Mathilde Deutzen" på grunn på Klåholmen. Mannskapet kom seg i land, og mye annet fra båten ble også reddet.

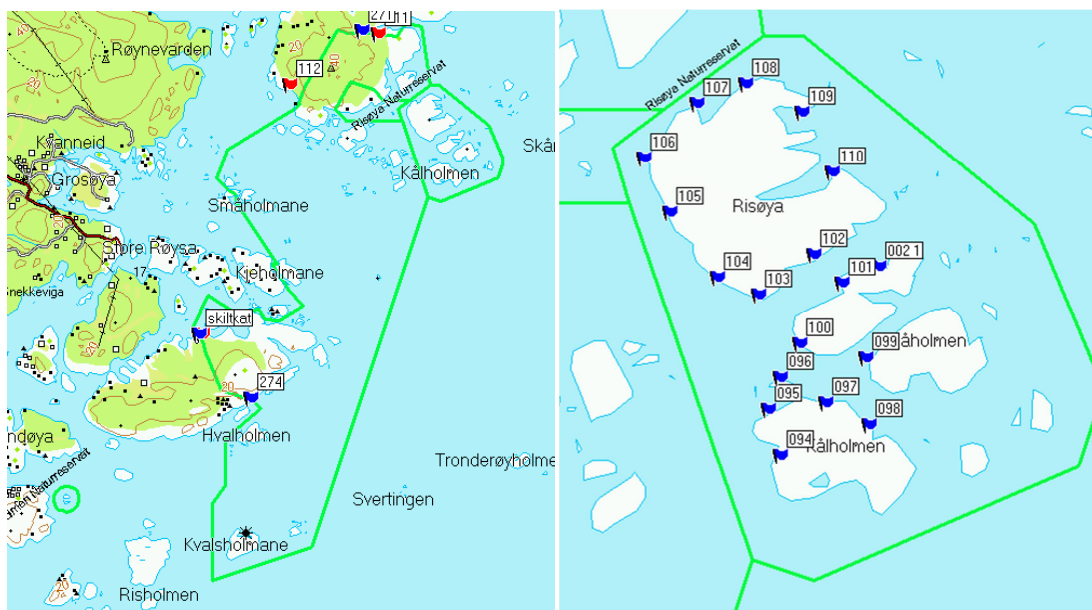
Den skjermete bukta mellom Lyngholmen og øyene Risøya, Klåholmen og Kålholmen i naturreservatet ble i tidligere tider brukt til vinteropplag av seilskuter. Fortsatt finnes det tegn etter denne bruken av bukta i form av fortøyningsfester og oppfriskede fortøyningsmerker (svart senter med hvit ring utenfor og en svart ring ytterst) (Fig. 5). Utenfor husene på Kalvøya er det funnet kritt Piper.

Figur 5. Gamle fortøyningsmerker som er frisket opp. Fotos: Per C. Spikkeland.

2. 7. Informasjon om verneområdet

Det er oppført en rekke verneskilt og 3 informasjonsplakater i verneområdene, se figur X under for en oversikt. SNO har ansvar for vedlikehold og oppdatering av skiltene. Verneskiltene på Risøya gir også informasjon om ilandsstigningsforbudet, se figur 6 og 7.

Figur 6. Kartene som viser informasjonspunkt i Kalvøya-Ytre Tronderøya landskapsvernområde (til venstre) og i Risøya naturreservat (til høyre) skal oppdateres, og informasjonspunktene skal kvalitetssikres. Blått flagg = verneskilt, rødt flagg = informasjonsplakat (Kilde: SNO).

Figur 7: Verneskiltene på Risøya har tilleggsskilt med informasjon om ilandsstigningsforbudet. Foto: Ingunn Løvdal.

3. Brukerinteresser

Dagens bruk av Kalvøya-Ytre Tronderøya landskapsvernområde og Risøya naturreservat knytter seg i hovedsak til båtbasert friluftsliv. I tillegg foregår det litt kystfiske og sjøfugljakt. På Kalvøya og Ytre Tronderøya finnes rester av gammelt kulturlandskap. På Ytre Tronderøya er sauebeiting gjenopptatt i landskapsvernområdet de siste årene. Det er ingen bygninger innenfor verneområdene.

3.1. Friluftsliv, jakt og fiske/havbruk

Friluftsliv er i dag klart viktigste bruk av verneområdene. Skjærgården i Lillesand – med Blindleia og de gamle uthavnene – er et nasjonalt rekreasjonsområde i sommermånedene, der det varierte skjærgårdslandskapet er godt egnet for båtfriluftsliv. Øyene og holmene innenfor de to verneområdene er uten bebyggelse, men arealene som omfattes av Risøya naturreservat kan bare brukes etter at ilandstigningsforbudet er opphevet 15. juli.

Verneformålene omhandler ikke friluftsliv. Tilrettelegging utover vedlikehold av eksisterende stier er derfor ikke et mål. Manglende fysisk tilrettelegging for friluftsliv begrenser antakelig bruken av de to verneområdene. Helt inntil landskapsvernområdet og naturreservatet er imidlertid tre privateide områder innlemmet i skjærgårdsparken og opparbeidet: På sørvestsiden av Kalvøya er sandstranden Bagerviga (14 dekar) tilrettelagt med ilandstigningsbrygge, fortøyningsbolter, benk og bord, grillplass, søppelstativ og toalett. Hummerviga (103 dekar) nordøst på Kalvøya, og Øygholmen (72 dekar) like øst for Kalvøya, er begge tilrettelagt med fortøyningsbolter, benk og bord, grillplass, søppelstativ og toalett. I tilknytning til disse områdene er det satt opp informasjonstavler om verneområdene, samt i vestre del av landskapsvernområdet på Ytre Tronderøya.

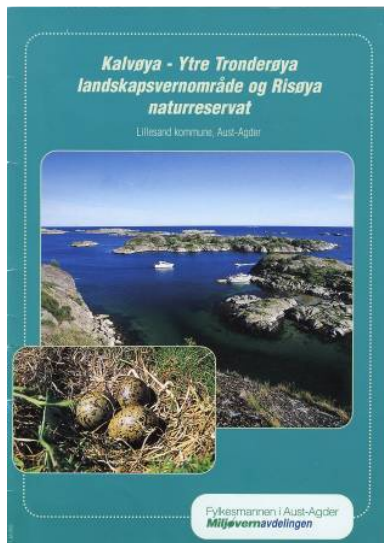
Det foregår alminnelig småskala kystfiske innenfor verneområdenes sjøareal. I tillegg utover lokalbefolkning, hytteiere og andre besøkende fritidsfiske. Det fiskes fra land, fra båt og ved hjelp av faste innretninger i sjøen. Det foregår også sjøfugljakt i verneområdene. Ingen jordbruks- eller skogbruksaktivitet finner sted. På Ytre Tronderøya beitet det noe sau fram til slutten av 1990-tallet, og dette beitet er gjenopptatt de siste årene. Det finnes flere fyrlykter/sjømerker i området, spesielt ved Store Kvalholmen helt sør i landskapsvernområdet. Det er ikke bebyggelse innenfor vernegrensene, men i tilstøtende områder på øyer og fastland finnes et stort antall fritidsboliger.

3.2. Informasjon, forskning og undervisning

Det er satt opp tre større informasjonsplakater om verneområdene. To er montert på Kalvøya ved grensen mot de tilstøtende skjærgårdsparkområdene Bagerviga og Hummerviga, mens den siste er satt opp ved stien/kjerreveien på Ytre Tronderøya, nær landskapsvernområdets vestgrense (Fig. x). I tillegg er det montert en rekke verneskilt, først og fremst på Risøya naturreservat, siden det her er særlig viktig å informere publikum om ferdselsrestriksjonene med ilandstigningsforbud i sjøfuglenes hekkeperiode (Fig. x). Informasjonsplakatene og verneskiltene er satt opp på naturlige innfallsårer til verneområdene for lettest mulig å informere publikum om at man er på vei inn i vernet område. Det er utgitt en illustrert informasjonsbrosjyre om Kalvøya-Ytre Tronderøya landskapsvernområde og Risøya naturreservat (Fylkesmannen i Aust-Agder 2002) (Fig. 8). Generell informasjon om verneområdenes beliggenhet og status framgår dessuten av ulike kartverk og annet brosjyremateriell.

I Risøya naturreservat utføres naturovervåkning i form av årlige hekkefugloptellinger. Dette arbeidet har pågått siden 1980. Tilsvarende totaloptellinger av sjøfugl på alle holmer og skjær i Aust-Agder ble foretatt i 1994 og 2007. Arbeidet utføres av Norsk Ornitologisk Forening (NOF), avdeling Aust-Agder på oppdrag fra fylkesmannen i Aust-Agder.

Det er ikke kjent at verneområdene brukes aktivt i annen type forskning eller undervisning.

Figur 8. I 2002 ble det utgitt egen informasjonsbrosjyre om Kalvøya-Ytre Tronderøya landskapsvernområde og Risøya naturreservat.

4. Forvaltningsmål og bevaringsmål, tiltak og retningslinjer

Kap. 4 omfatter problemstillinger og behov for skjøtselstiltak og andre tiltak som anses nødvendig å gjennomføre i planperioden, 2015-2025. Forvaltningsplanen skal klarlegge hvordan naturkvalitetene skal bevares ut fra overordnede forvaltningsmål og konkretiserte bevaringsmål, jf. kap 4.1. Konkrete tiltak som forvaltningsmyndigheten har ansvar for å sette i verk, fremgår av kap. 4.2. Kap. 4.3 omfatter retningslinjer for hvordan eiere og brukere av Kalvøya-Ytre Tronderøya landskapsvernområde og Risøya naturreservat skal kunne fortsette sine virksomheter innenfor rammene som vernet setter. Retningslinjene viser til virksomheter og aktiviteter som ikke vil komme i konflikt med bevaringsmålene. All bruk og skjøtsel skal ha hovedfokus på å ivareta bevaringsmålene. De særskilte tiltakene i kap. 4.2. er satt i en summarisk oversikt i tabell 1 foran i rapporten.

4.1. Forvaltningsmål og bevaringsmål

Forvaltningsmål og bevaringsmål som følger, er utledet av verneformålene for Kalvøya-Ytre Tronderøya landskapsvernområde og Risøya naturreservat. Verneformålene fremgår av de respektive verneforskriftene, jf. pkt. III i "Forskrift om vern av Kalvøya-Ytre Tronderøya som landskapsvernområde med fuglefredning (...)" og pkt. V i "Forskrift om fredning av Risøya naturreservat (...)". Verneforskriftene i sin helhet er vedlagt bak i rapporten.

Forvaltningsmål for Kalvøya-Ytre Tronderøya landskapsvernområde

Målet for forvaltningen er å bevare landskapsformene som er dannet av innlandsisen fra siste istid. Dette gjelder så vel blankskurt fjell som løsmasseavsetninger. De ulike vegetasjonstypene med tilhørende plante- og dyreliv ivaretas, med særlig vekt på å bevare det rike fuglelivet. Bruk som ikke er til skade for vernekvalitetene, skal kunne foregå.

Bevaringsmål for Kalvøya-Ytre Tronderøya landskapsvernområde

Det er formulert flere bevaringsmål for å hensyn ta naturkvalitetene i landskapsvernområdet. Bevaringsmålene er systematisert etter tema i tabell 5. Planlagte /ønskede tiltak for å nå bevaringsmålene, fremgår enkeltvis av kap. 4.2. og summarisk i tab. 1 foran i forvaltningsplanen.

Tabell 5. Oversikt over naturkvaliteter i landskapsvernområdet som spesielt må hensyn tas, bevaringsmål, trusler mot naturkvalitetene og dagens tilstand.

Naturkvalitet	Bevaringsmål	Trusler	Tilstand
Geologi			
Berggrunn og kvartærgeologiske forekomster på land og på sjøbunnen	Berggrunn og kvartær-geologiske avsetninger og strukturer skal bevares intakt, dvs. slik de framstod på vernetidspunktet i 2000, både overflateformer og strukturer nedover i grunnen.	Allment friluftsliv, inkl. bålbrekking	God
Natur- og kulturlandskapet			
Rik edelløvskog på Kalvøya.	Opprettholde edellaub-skogens utbredelse	Uttak av grove lauvtrær og skogskjøtsel som bremser utvikling av død ved.	God. Mengden død ved er ikke taksert, og skal ikke overvåkes. Mengden vil øke naturlig med tiden som følge av verneforskriftens forbud mot hogst.

Gamle grove edelløvtrær	Bevare grove, gamle edelløvtrær, spesielt eik, lind og alm.	Vedhogst og rydding av kulturlandskap	Gamle grove edelløvtrær er ikke taksert, og skal ikke overvåkes. Mengden vil øke naturlig med tiden som følge av verneforskriftens forbud mot hogst.
Kulturminner	Eksisterende steingjerder i verneområdet skal fremstå som intakte. Utvalgte rester/grunnmurer fra bygninger i kulturlandskapet skal holdes synlige ved målrettet rydding av vegetasjon rundt kulturminnene.	Gjengroing, Mekaniske skader, for eksempel ved at stein rives ned.	Gjenomgående god, men flere elementer er til dels lite synlige pga. gjengroing.
Kulturlandskap	Jordet sør for Hummerviga skal fremstå som et åpent kulturlandskap som er synlig fra sjøen. Tidligere tiders hovedferdselsårer (stier og kjerreveier) på Kalvøya skal være farbare.	Gjengroing med busker og trær. Fravær av skjøtsel og/eller beite.	Middels for dyrka mark og beiter. Jordet er i gjengroing, og er i liten grad synlig fra sjøen (Hummerviga). Middels for ferdselsårer: Noen stier er velholdte pga. grunneierskjøtsel. Noen er i gjengroing.
Hekkende fugler	Områdets kvaliteter som leveområde og hekkeområde for sjøfugl og spurvefugl skal opprettholdes eller forbedres.	Gjengroing av åpent strandberg og strandeng. Minkpredasjon av egg og sjøfuglunger.	Middels-god
Strandenger			
Strandenger på Ytre Tronderøya	Minst 3 dekar av strandenglokaliteten <i>Styrsholmsanden</i> og 1 dekar av strandenglokaliteten <i>Styrsholmsanden vest</i> skal holdes åpne og fri for busker, trær og annen høyvokst vegetasjon. Områdene skal hevdes med beite eller annen mekanisk skjøtsel. Utrydde rynkerose fra verneområdene.	Gjengroing. Fravær av skjøtsel. Spredning av rynkerose på strandengene.	Middels-god. 1 registrert lokalitet med rynkerose per sept. 2014.

Forvaltningsmål for Risøya naturreservat

Målet for forvaltningen er å bevare holmene i en naturtilstand som gjør dem til velegna og attraktive hekkeplasser for sjøfugl.

Bevaringsmål for Risøya naturreservat

Det er formulert flere bevaringsmål for å hensyn ta naturkvalitetene i naturreservatet. Bevaringsmålene er systematisert etter tema i tabell 6. Forvaltningens tiltak for å ivareta bevaringsmålene, fremgår enkeltvis av kap. 4.2. og summarisk i tabell 1 foran i forvaltningsplanen.

Tabell 6. Oversikt over naturkvaliteter i naturreservatet som spesielt må hensyn tas, bevaringsmål, trusler og dagens tilstand.

Naturkvalitet	Bevaringsmål	Trusler	Tilstand
Geologi			
Berggrunn og kvartærgeologiske forekomster på land og på sjøbunnen	Berggrunn og kvartærgeologiske avsetninger og strukturer skal bevar-es intakt, dvs. slik de framstod på vernetids-punktet i 2000, både overflateformer og strukturer nedover i grunnen.	Allment friluftsliv, inkl. bål-brenning	Middels – god. Bål-brenning forekommer jevnlig på bergene på Risøya.
Dyreliv			
Hekkende sjøfugl	Bevare Risøya natur-reservat sine kvaliteter som attraktiv hekke-lokalitet for et mangfold av sjøfuglarter.	Forstyrrelser fra publikum Oljesøl Redusert areal med åpent berg som følge av gjengroing Minkpredasjon	God /usikker
Treløse, åpne strandberg på Risøya, med veksling mellom lavvokst vegetasjon og svaberg.	Dagens utbredelse av naturtypen skal opprettholdes eller øke innenfor planperioden. Åpent areal utgjør i dag ca. 80 % av Risøya.	Gjengroing med skog som brer seg fra sentrale deler av øya. Klimaendringer som begunstiger fremvekst av vegetasjon.	Middels; arealene er delvis vegetasjonskledd med en del røsslyng og annen strandbergvegetasjon, og har en del åpent berg.
Nakne berg på Klåholmene	Dagens utbredelse av naturtypen skal opprettholdes innenfor planperioden. Åpent areal utgjør i dag ca. 80 % av Klåholmene.	Gjengroing med kratt. Klimaendringer som begunstiger fremvekst av vegetasjon.	God.

4.2. Forvaltningsoppgaver og tiltak/skjøtsel

De viktigste aktørene ved gjennomføring av tiltakene vil være forvaltningsmyndigheten v/Fylkesmannen (FM), Statens naturoppsyn (SNO) og Lillesand kommune, samt lokale grunneiere. Aust-Agder fylkeskommune vil være en samarbeidspartner for tiltak knyttet til kulturminnevern og som regional myndighet for friluftsliv.

Tiltak 1: Vedlikehold av eksisterende hovedstier og kjerreveier på Kalvøya

Når	Område	Anslått tidsbehov	Aktør	Status
Løpende	Kalvøya, Ytre Tronderøya	3-5 dagsverk/år	FM, SNO, grunneier	Planlegges

Lokalisering: Kalvøya og Ytre Tronderøya innenfor LVO.

Beskrivelse: Stier og gamle kjerreveier på Kalvøya og Ytre Tronderøya gror igjen og kan også være preget av annet forfall. De mest brukte stiene i landskapsvernområdet på Kalvøya og Ytre Tronderøya skal holdes farbare. Stiene som skal skjottes er vist på kart i figur 10. Vegetasjon som begrenser fremkommeligheten i stikorridoren fjernes, og stammer o.l. som sperrer stien skal flyttes ut til side for stien.

Figur 9. Eksisterende hovedstier og kjerreveier på Kalvøya og Ytre Tronderøya skal vedlikeholdes for å opprettholde fremkommeligheten for allmennheten. Foto: Ole C. Spikkeland.

FIGUR 10: Oversikt over stier og kjerreveier som skal holdes åpne på Kalvøya og Ytre Tronderøya (Kart kommer).

Tiltak 2: Utmarksbeite på Ytre Tronderøya

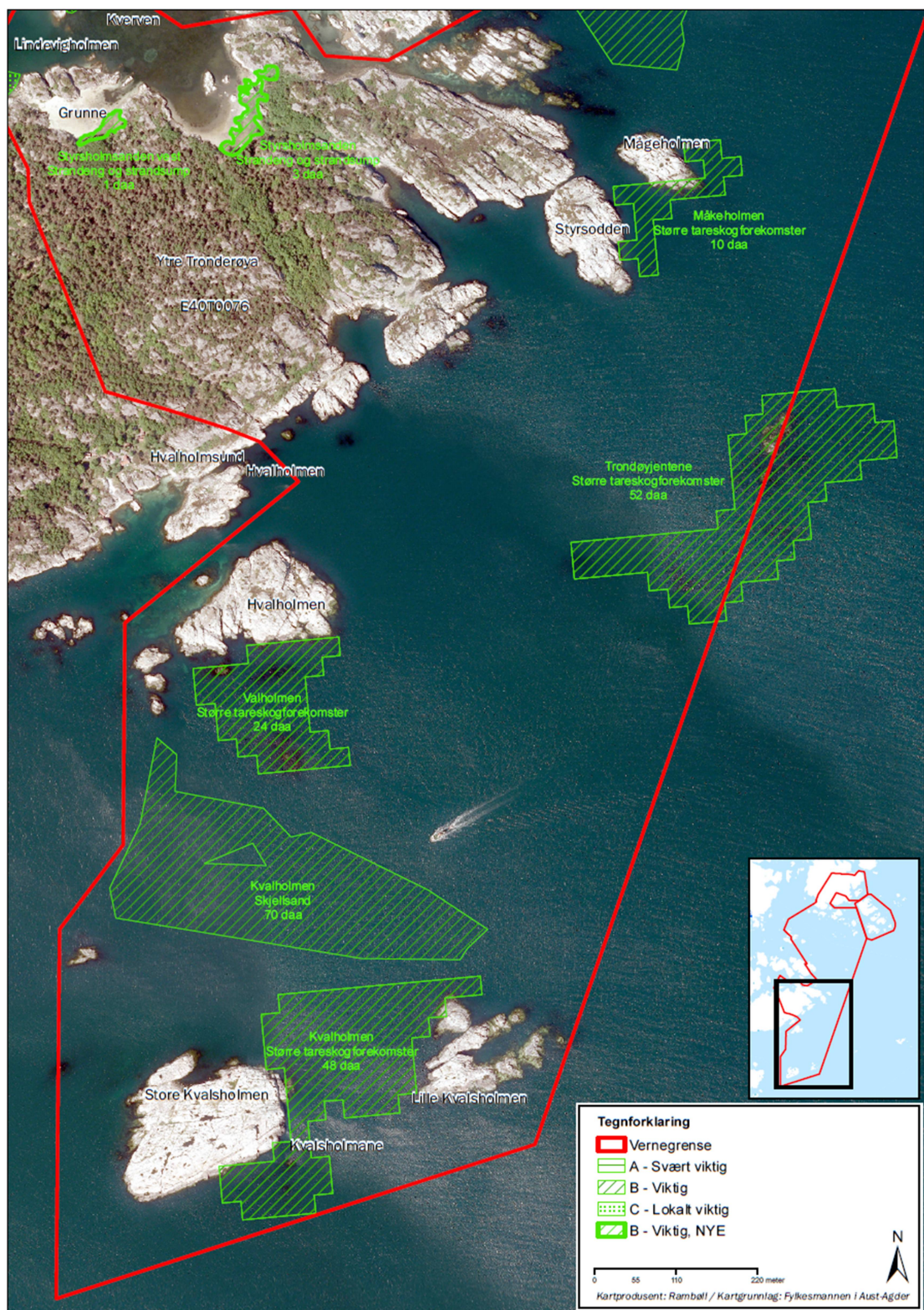
Når	Område	Anslått tidsbehov	Aktør	Status
Hele perioden	Ytre Tronderøya, må omfatte registrerte strandenger.	3-5 dg administrasjon pr. år + tid til evaluering midtveis i planperioden.	Fylkesmannen, SNO, grunneiere, husdyrholdere	Pågår. Beiteplan må opprettes.

Lokalisering: Ytre Tronderøya, se kart med oversikt over naturtyper i figur 12.

Beskrivelse: Sauebeite vil bidra til å opprettholde dagens areal med åpen strandeng. Beitetrykket må tilpasses beitegrunnlag og forholdene for spesielle skjøtselsavhengige strandengplanter, og bør evalueres ca. midtveis i planperioden for foreliggende forvaltningsplan.

Figur 11. Bruk av sau som beitedyr på åpen strandeng. Foto: Rune Sævre.

Figur 12. Kartet viser naturtyper på og ved Ytre Tronderøya.

Tiltak 3: Rydding av søppel og avfall på utvalgte punkter.

Når	Område	Anslått tidsbehov	Aktør	Status
Årlig	Begge verneområdene	1-2 dager/år	SNO, Lillesand kommune v/Skjærgårdstjenesten.	Pågår

Lokalisering: Begge verneområdene, se kart med merkede områder for søppelrydding i figur 15 og 16.

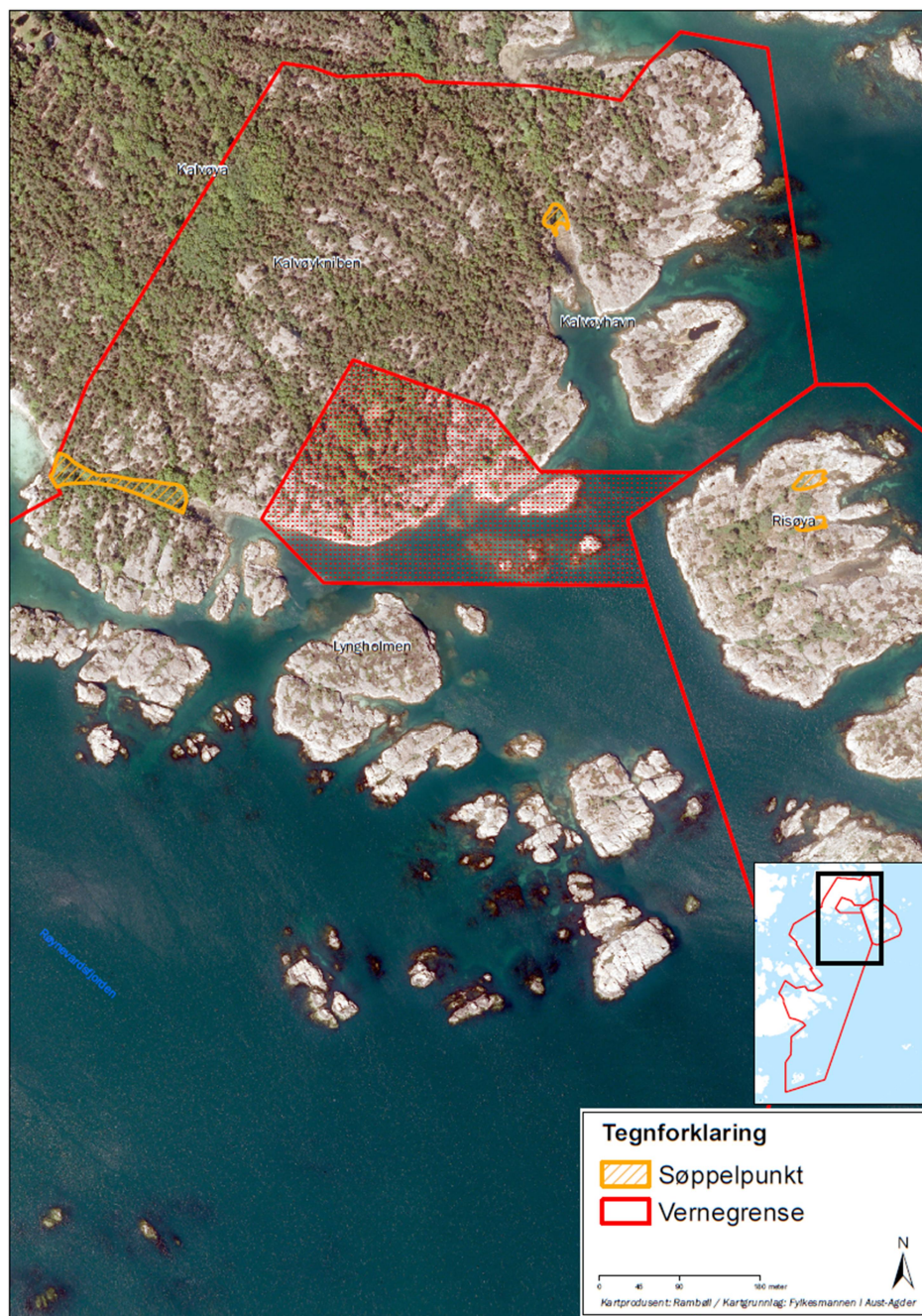
Beskrivelse: Jevnlig søppelrydding skal holde fram i de to verneområdene. SNO og Lillesand kommune v/Skjærgårdstjenesten er sentrale aktører. 6 utvalgte punkter, se figur 15 og 16, skal sjekkes og ryddes årlig i tillegg til generell innsats over hele LVO og NR.

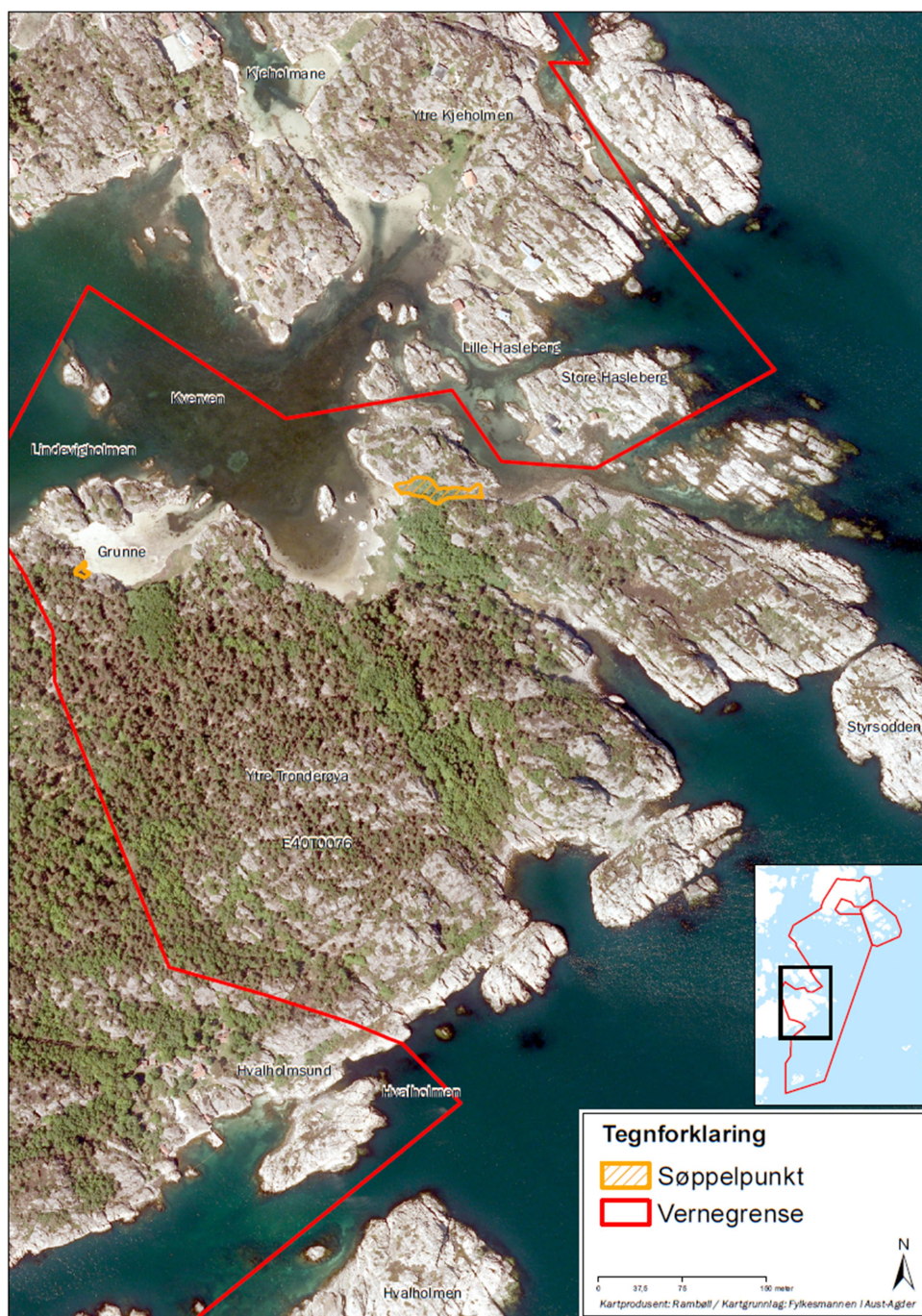
Figur 13: Skjærgårdstjenesten gjør en viktig jobb med rydding av søppel i verneområdene. Foto: Per C. Spikkeland.

Figur 14: En av de små strandengene på Ytre Tronderøy har mye ilandddrevet søppel. Foto: Ingunn Løvdal.

Figur 15. Kartet viser områder på Ytre Ytranderøy hvor søppelrydding skal være et prioritert tiltak.

Figur 16. Kartet viser områder på Ytre Tronderøya hvor søppelrydding skal være et prioritert tiltak.

Tiltak 4: Årlig telling av sjøfugl.

Når	Område	Anslått tidsbehov	Aktør	Status
Årlig	Risøya NR	1 dag/år	SNO, NOF, FMAA	Pågår

Lokalisering: Risøya NR

Beskrivelse: Årlig telling av sjøfugl i Risøya naturreservat videreføres. Arbeidet utføres av Norsk Ornitologisk Forening (NOF), avdeling Aust-Agder på oppdrag fra fylkesmannen i Aust-Agder.

Tiltak 5: Restaurering av kulturlandskap sør for Hummerviga på Kalvøya

Når	Område	Anslått tidsbehov	Aktør	Status
2015-2016	Sør for Hummerviga på Kalvøya	5 dg pr. år	Fylkesmannen, SNO, grunneier	Planlegges

Lokalisering: Sør for Hummerviga på Kalvøya, se figur 17.

Beskrivelse: I forsenkningen like sør for Hummerviga nordøst på Kalvøya har det tidligere vært dyrket mark. Området er i dag preget av gjengroing. Det finnes fortsatt rydningsrøyser og spor etter grøfting her. Vegetasjonen skal ryddes for å gjenskape tidligere tiders åpne kulturlandskap. Kratt og små trær fjernes og kan evt. brennes på stedet. Velvoksne eiketrær og andre løvtrær med bdh>40 cm beholdes. Tilstand for området må vurderes hvert 5. år, og vedlikeholdsskjøtsel foretas etter behov.

Figur 17. Kartet viser avgrensning av skjøtselssone på Kalvøya.

Figur. 18. Rester av gammelt kulturlandskap ved Hummerviga. Skjøtselssona avgrenses mot sør av steingjerdet på høydebrekket som vises på bildet. Sonen holdes åpen ved rydding av kratt og små trær. Foto: Ingunn Løvdal.

Figur. 19. Rester av gammelt kulturlandskap ved Hummerviga. Skjøtselssona avgrenses av sjøen mot nord. Sonen skal holdes åpen ved rydding av kratt og små trær. Foto: Ingunn Løvdal.

Figur 20. Gammelt kulturlandskap i forsenkningen sør for Hummerviga på Kalvøya er ikke synlig fra sjøen pga. gjengroing med trær og kratt (kratt til venstre bak i bildet, bak steingjerdet, skjuler gammelt beite). Sonen skal gjenåpnes med vegetasjonsrydding. Strandenga som vises på bildet er like utenfor grensa til LVO, som går omtrent ved restene av steingjerdet som syns midt på bildet. Foto: Ingunn Løvdal.

Tiltak 6: Bekjempe forekomster av rynkerose *Rosa rugosa* og evt. andre karplantearter listet som "høy risiko"-arter i Norsk Svarteliste (2007).

Når	Område	Anslått tidsbehov	Aktør	Status
2015-2016 for kjente rynkeroseforekomster. Hele perioden for øvrige evt. registreringer.	Begge verneområdene	3-5 dg pr. år for kjente rynkeroseforekomster. F.ø. etter behov for evt. andre forekomster som registreres.	Fylkesmannen, SNO	Planlegges

Lokalisering: Begge verneområdene, se figur 23 og 24.

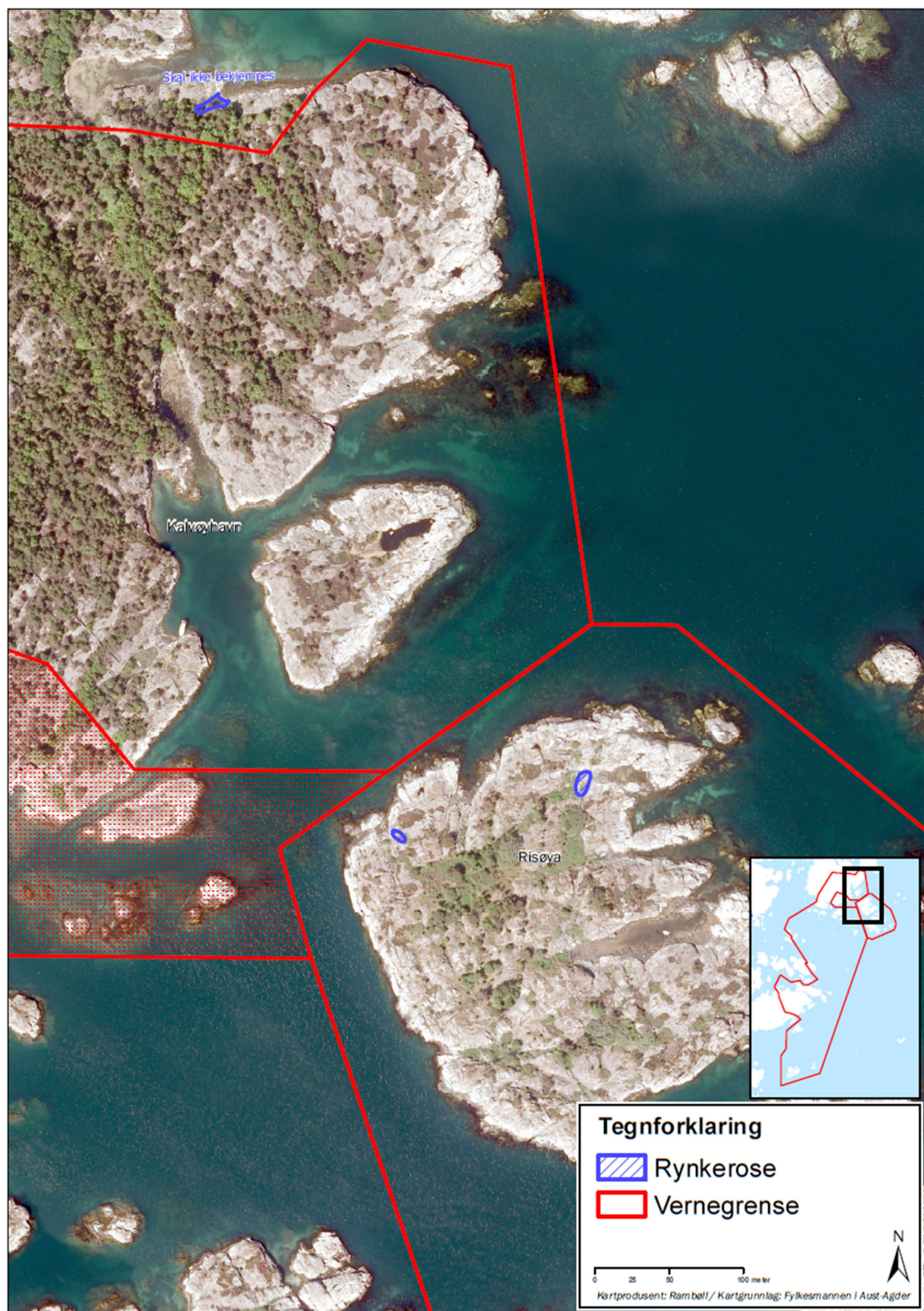
Beskrivelse: Karplantearter listet som "høy risiko"-arter i Norsk Svarteliste (2007) registreres fortløpende som del av oppsynet i verneområdene. Eventuelle forekomster av slike karplantearter skal fjernes. Rynkerose (*Rosa rugosa*) er registrert på Risøya, Ytre Tronderøya, og helt inn mot landskapsvernområdets grenser i Hummerviga nordøst på Kalvøya (se figur 23 og 24). Metoder for bekjempelse av aktuelle fremmede arter skal gjøres etter til enhver tid oppdaterte og aktuelle arbeidsbeskrivelser for de spesifikke artene.

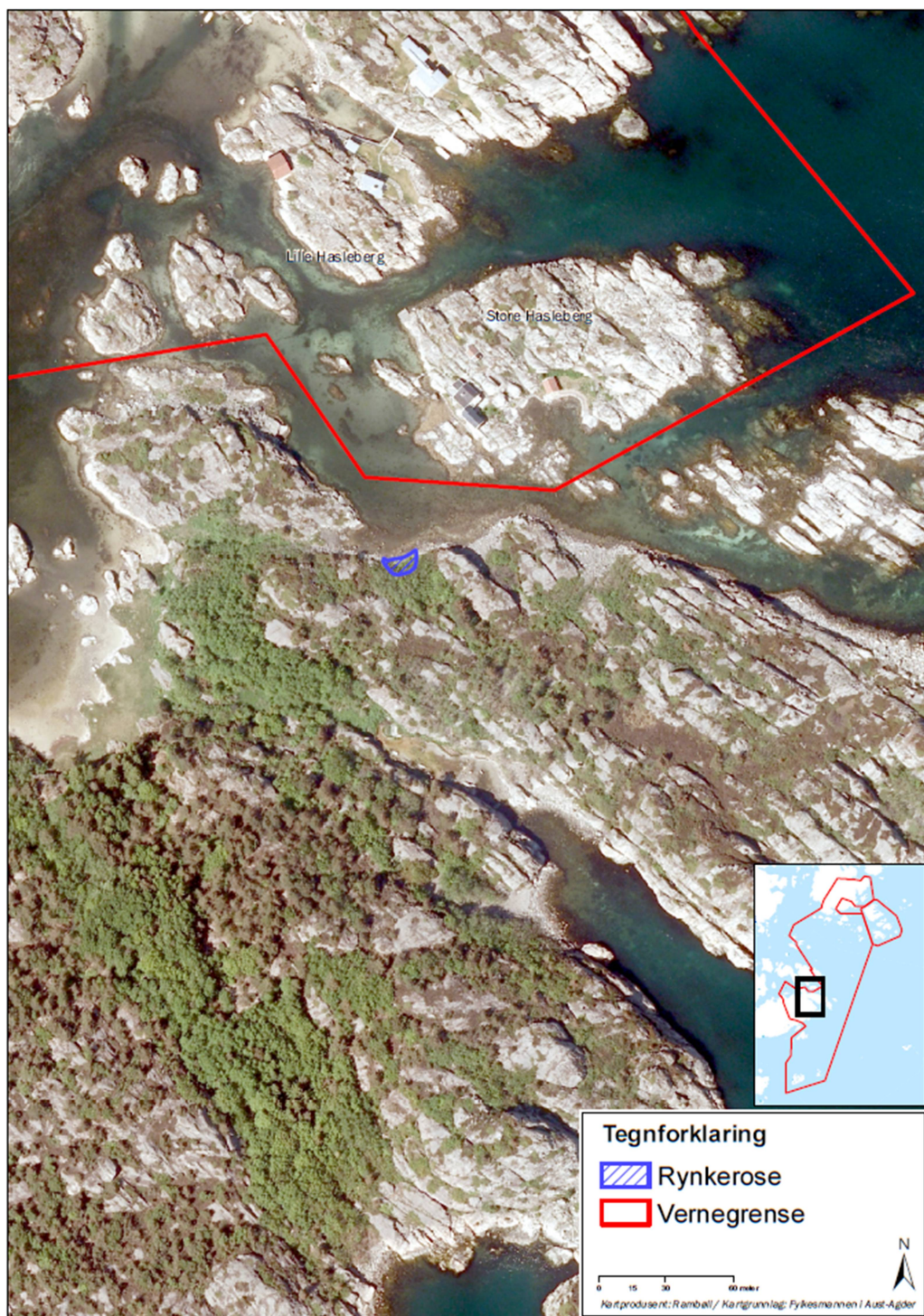
Figur 21. Forekomst av rynkerose på østsiden av Risøya.

Figur 22. Forekomst av rynkerose ved Hummerviga på Kalvøya, like utenfor LVO-grensa.

Figur 23. Kartet angir kjente lokaliteter med rynkerose på Kalvøya (forekomsten ligger like utenfor verneområdet) og på Risøya.

Figur 24. Kartet viser kjent lokalitet med rynkerose på Ytre Tronderøya.

Tiltak 7: Kartlegging av steingjerder og rester av gamle husdyrholdbygninger i kulturlandskapet på Kalvøya og Ytre Tronderøya. Vurdering av behov for vegetasjonsrydding og vedlikehold/restaurering.

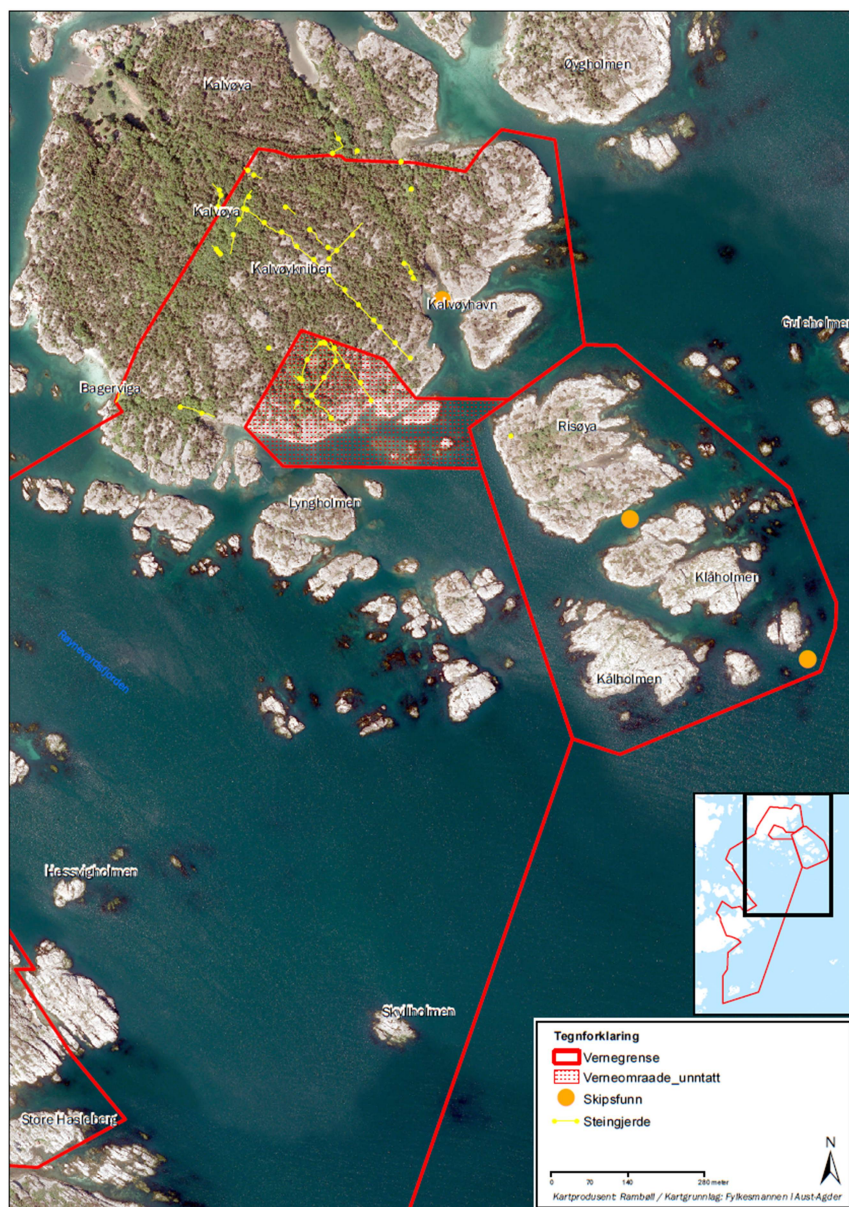
Når	Område	Anslått tidsbehov	Aktør	Status
2016-2017	Kalvøya og Ytre Tronderøya	2-3 dg pr. år	Aust-Agder fylkeskommune, SNO	Planlegges

Lokalisering: Kalvøya og Ytre Tronderøya, innenfor LVO, se kart i figur 26 og 27.

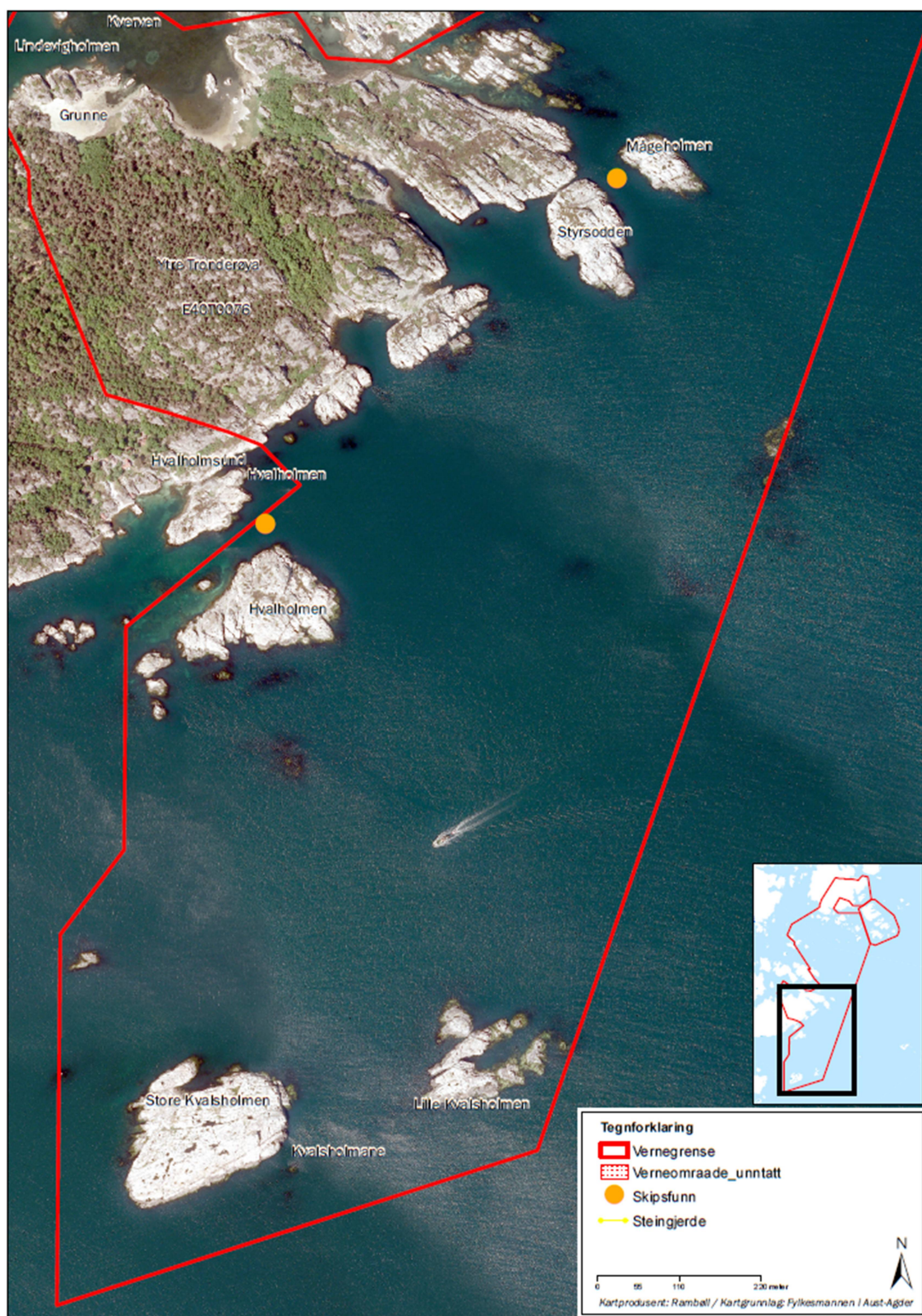
Beskrivelse: Enkelte gamle kulturminner på Kalvøya er preget av gjengroing og til dels annet forfall. De mange steingjerdene på Kalvøya er gjennomgående i god forfatning (figur 25). Det er ikke kartfestet steingjerder på Ytre Tronderøy. Steingjerder og rester etter grunnmurer til ulike innretninger knyttet til tidligere tiders husdyrhold skal kartlegges, og behovet for rydding av vegetasjon og vedlikehold og/eller restaurering skal vurderes.

Figur 25. Enkelte gamle kulturminner på Kalvøya er preget av gjengroing og annet forfall, slik som disse grunnmurene i naturstein midt på øya. I første omgang skal vegetasjon nær opp til kulturminnene ryddes for å dempe ytterligere forfall og samtidig gjøres mer synlige for publikum. Foto: Per C. Spikkeland.

Figur 26. Kartet angir kjente kulturminner på Kalvøya og Risøya.

Figur 27. Kartet angir kjente kulturminner på Ytre Tronderøya.

Tiltak 8: Beiting på Risøya

Figur 28. Beitende sauer ved Homborsund fyr. Foto: Rune Sævre.

Når	Område	Anslått tidsbehov	Aktør	Status
Årlig, med start så snart som mulig (2016 -)	Risøya NR	Høstbeite, etter hekkeseongen for sjøfugl (15. juli)	SNO, FMAA	Må planlegges

Lokalisering: Risøya NR

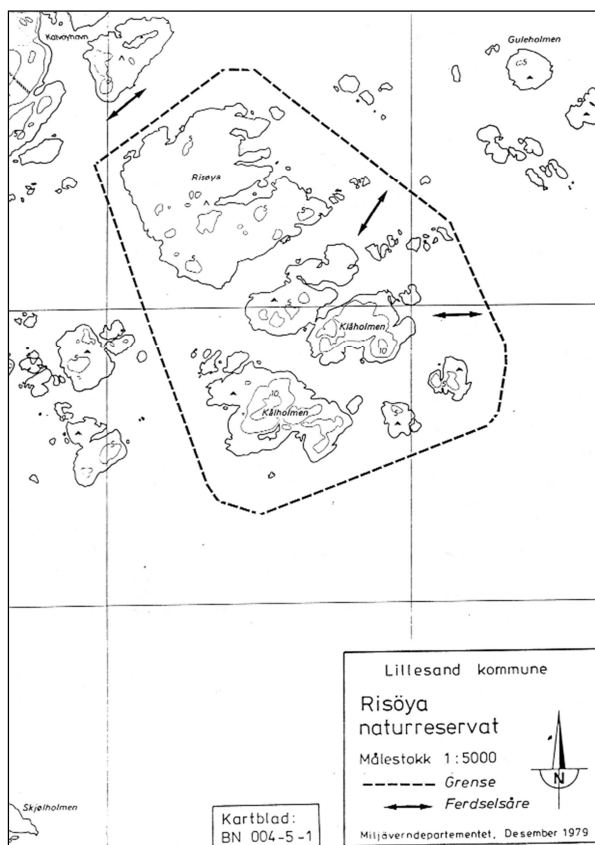
Beskrivelse: Gjenopptakelse av beiting på Risøya. Tiltaket krever tilgang på lokale beitedyr om høsten og en avtale med grunneier. Fylkesmannen kontakter relevante aktører og igangsetter prosess med mål om å etablere beiteplan og igangsette høstbeiting så snart som mulig. Beitingen må skje om høsten, etter at hekkeseongen for sjøfugl er avsluttet (etter 15. juli), for å unngå risiko for at beitedyrene bidrar til redusert hekkesuksess. Beitegrunnlag må vurderes, og beitetrykket bør være så høyt som praktisk mulig.

4.3. Retningslinjer

Friluftsliv

Bruken av verneområdene reguleres av verneforskriftene. All ferdsel skal skje varsomt av hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner. Risøya naturreservat har et ilandstigningsforbud i perioden 15. april-15. juli. Ferdselsforbudet omfatter også en sone rundt sjøfuglreservatet som går 50 m fra land. Unntak gjelder imidlertid for "hensynsfull ferdsel på Klåholmen (midtre holme) og nord for Risøya", der tillatte ferdselsårer er markert på vernekartet i målestokk 1:5.000 (Fig. 29). I landskapsvernområdet er all motorisert ferdsel til lands forbudt, likeså organisert motorisert ferdsel på sjøen. Forbudet gjelder også bruk av modellfly, lavtflyving under 300 m og landing med luftfartøy. Utover dette er vernet ikke til hinder for friluftslivsbruk i de to verneområdene. Vanlig motorisert ferdsel i tilknytning til yrkesfiske og fritidsfiske, samt nyttrafikk og fritidstrafikk, er tillatt.

Vernekartet for Risøya naturreservat angir med piler tillatte ferdselsårer innenfor 50 m sonen rundt sjøfuglreservatet som omfattes av et generelt ferdselsforbud i perioden 15. april-15. juli. Disse ferdselsbestemmelsene har i praksis vist seg vanskelige å tolke og håndheve. Forvaltningsmyndigheten skal derfor arbeide for å endre, og om nødvendig fjerne, punktet i verneforskriften om unntak fra ilandstigningsforbudet for "hensynsfull ferdsel på Klåholmen (midtre holme) og nord for Risøya".

Figur 29. Vernekart for Risøya naturreservat. På kartet vises piler som angir tillatte ferdselsårer innenfor 50 m sonen rundt sjøfuglreservatet. Forvaltningsmyndigheten skal klargjøre innholdet i bestemmelsen, og evt. vurdere å endre eller fjerne unntaket fra ferdselsforbudet.

I Risøya naturreservat er det ikke tillatt å slippe ut hunder i jaktforbudstiden fra 1. mars-1. september. For Kalvøya-Ytre Tronderøya landskapsvernområde gjelder ordinær båndtvang hjemlet i hundeloven fra 1. april til 20. august. I de tilgrensende skjærgårdsparkområdene Bagerviga, Hummerviga og Øygholmen gjelder båndtvangen fra 1. april til 9. september, jf. "Atferdsregler for skjærgårdsparken og statlige friluftsområder i Aust-Agder", fastsatt 19. mai 1995 (vedlegg 3).

Bruk av åpen ild direkte på vegetasjonskledd mark og svaberg er forbudt i landskapsvernområdet. Temaet er ikke omtalt eksplisitt i verneforskriften for naturreservatet, men vil dekkes opp av formuleringen i pkt. VI.1 om at: *"Vegetasjonen, herunder døde busker og trær, er fredet mot skade og ødeleggelse som ikke følger av lovlig ferdsel eller tiltak i medhold av pkt. IV foran og pkt. X-XII nedenfor."* Generelt gjelder reglene om åpen ild i utmark: Det er forbudt å gjøre opp ild i, eller nær, skogsmark mellom 15. april og 15. september. Bålbrenning på svaberg og stein kan føre til at fjellet eller steinen sprekker, særlig i kombinasjon med vann. Bruk av grill direkte på fjell kan også gi slike skader, mens plassering av grill rett på gressbakke gir stygge svimerker. Grilling er tillatt både i LVO og NR, men kun med grill med stativ eller annet underlag. Eventuelt kan grillen settes på sand eller grus, ikke på fjell eller stein. Grillen må medtas/fjernes etter bruk.

I Risøya naturreservat er camping, teltslagning og oppsetning av kamuflasjeinnretninger for fotografering forbudt. I Kalvøya-Ytre Tronderøya landskapsvernområde gjelder de generelle bestemmelsene i henhold til allemannsretten i friluftsløven: For å bevare fri ferdsel og allmenn bruk, samt begrense markslitasje på arealene, er det ikke tillatt å telte lenger enn to døgn på samme sted.

Vernebestemmelsene gir ikke anledning til å opparbeide nye turstier. Innenfor Kalvøya-Ytre Tronderøya landskapsvernområde kan grunneiere etter avtale med forvaltningsmyndigheten utføre mindre ryddearbeid av kvist og greiner for å holde eksisterende stier og kjerreveier oppe, jf. tiltak 1 i foreliggende forvaltningsplan. Standardhevning i form av grusing, fjerning av større stein eller utvidelse i bredde vil være i strid med verneformålet. I Risøya naturreservat er all vegetasjon fredet.

4.3.1. Jakt og fiske

Verneforskriftene for de to verneområdene legger ikke begrensninger på utøvelse av jakt. Både jakt og fangst er tillatt etter viltloven. I Norge har allmennheten jaktrettigheter på sjøen. Grunneierretten for eiendommer gjelder generelt «så langt en hest kan gå» ut i sjø.

I LVO er fiske og fangst tillatt etter vanlige bestemmelser i lakse- og innlandsfiskeloven og/eller saltvannsfiskeloven. Innenfor naturreservatet har kun "manntallsførte yrkesfiskere med fiskeriregistrerte båter" anledning til å fiske, jf. verneforskriften kap. X punkt 3. Vernet er ikke til hinder for bruk av eksisterende kaste- og låssettingsplasser eller for bruk av gamle laksenotrettigheter. I LVO kan det på nærmere vilkår gis tillatelse til etablering av flytende mobile oppdrettsanlegg uten landfortøyning når dette ikke strider mot formålet med vernet.

4.3.2. Kulturminner og kulturlandskapselementer

Steingjerdene på Kalvøya er et viktig element i kulturlandskapet på denne øya, og det er derfor i strid med verneforskriftens formål å ødelegge eller vesentlig endre disse. Vedlikehold og evt. restaurering av steingjerder og rester etter bygninger knyttet til tidligere tiders jordbruk og husdyrhold må avklares med forvaltningsmyndigheten før dette iverksettes.

4.3.3. Utmarksbeite og vedhogst

Verneforskriften for Kalvøya Ytre-Tronderøy LVO kap. IV punkt 3 angir at utmarksbeite og hogst av ved til eget bruk er tillatt i samsvar med vedtatt forvaltningsplan.

Utmarksbeite er en ønsket aktivitet i landskapsvernområdet, og er anført som tiltak i foreliggende forvaltningsplan på Ytre Tronderøy. Valg av beitedyr, beitetrykk og beiteregime må planlegges sammen med Fylkesmannen, og evalueres løpende mht. beitegrunnlag og tilstanden for registrerte strandenglokaliteter og øvrig vegetasjon som er tilgjengelig for beite i verneområdet. Gjenopptak av beiting på Kalvøya er også ønskelig for å gjenskape større arealer med tidligere åpen kulturmark på øya. Evt. gjenopptak av beite på Kalvøya må initieres av grunneier og/eller dyreholder og planlegges sammen med Fylkesmannen før dette kan iverksettes. Fylkesmannen skal godkjenne beiteplaner min. hvert 2. år.

Vedhogst til eget bruk kan foretas på skogkledte arealer med middels bonitet eller bedre. Det skal ikke felles eik, ask eller spisslønn, med brysthøydiameter > 40 cm. Lind, alm, svartor og kristtorn skal ikke felles eller skades ved vedhogst. Vedhogst skal foretas som plukkhogst, uten at det skapes noe som kan oppfattes som hogstflater (>0,5 da). Tynne greiner og kvist skal ikke deponeres i verneområdet i hauger, men fjernes fra verneområdet, eller flises opp på stedet og brukes til strø på stier som etter forvaltningsplanen skal vedlikeholdes og skjøttes. Naturlig død ved, stående eller liggende, skal ikke skades eller fjernes fra verneområdet. Det kan ikke drives ordinær skogskjøtsel med tynning o.a. i tillegg til vedhogst.

Plukkhogst og oppdyrking av tidligere dyrka mark

IV punkt 4 åpner for at forvaltningsmyndigheten på nærmere vilkår kan gi tillatelse til:

4.1 Plukkhogst

4.2. Oppdyrking og drenering av tidligere dyrka mark

Grunneiere som ønsker å foreta plukkhogst som ikke inngår som vedhogst til eget bruk, eller foreta oppdyrking og/eller drenering av tidligere dyrka mark i landskapsvernområdet må søke skriftlig til Fylkesmannen. I søknaden må tiltaket beskrives, her under kartfestet lokalisering, planlagt omfang (areal som skal dyrkes eller antall m³ som ønskes tatt ut), planlagt driftsmetode og tidspunkt for gjennomføring. Motivet for tiltaket skal også oppgis. Fylkesmannen vil foreta en vurdering av om omsøkte tiltak kommer i konflikt med verneformålet, og/eller målsettinger i foreliggende forvaltningsplan.

5. Forvaltningsmyndighet og saksbehandling

Fylkesmannen i Aust-Agder er forvaltningsmyndighet for Kalvøya-Ytre Tronderøya landskapsvernområde og Risøya naturreservat.

Aust-Agder fylkeskommune, ved seksjon for kulturminnevern, har forvaltningsmyndighet for kulturminner vernet etter kulturminneloven.

5.1. Saksbehandling innenfor verneområdene

Alle typer tiltak som er i strid med forskriften for Kalvøya-Ytre Tronderøya landskapsvernområde og/eller forskriften for Risøya naturreservat, er søknadspliktige. Dersom tiltaket også faller inn under lov eller forskrift som forutsetter kommunal saksbehandling, skal søknaden sendes til Lillesand kommune, samme praksis som hittil. Kommunen videresender så sakene til Fylkesmannen for saksbehandling og vedtak etter verneforskriftene, og til Aust-Agder fylkeskommune, kulturvernseksjonen, for behandling etter kulturvernlovgivningen. Søknader om tiltak innenfor verneområdene behandles derfor først av Fylkesmannen etter verneforskriften, og dersom Fylkesmannen fatter et vedtak i søkerens favør, behandles søknaden så av kommunen etter de lovverk kommunen er satt til å ivareta.

For tiltak som kun er søknadspliktige etter verneforskriften for Kalvøya - Ytre Tronderøya landskapsvernområde og/eller verneforskriften for Risøya naturreservat, og som ikke faller inn under lov eller forskrift som forutsetter kommunalt vedtak, skal søknad sendes direkte til Fylkesmannen. Fylkesmannen vil behandle saken og fatte vedtak etter verneforskriftene. Dersom tiltaket også berører kulturvernmyndighetenes ansvarsområde, vil Fylkesmannen videresende saken til Aust-Agder fylkeskommune, kulturvernseksjonen, for behandling etter kulturvernlovgivningen.

5.2.1.5.1.1. Tiltak etter forvaltningsplanen

Tiltak som er listet opp i tabellform i forvaltningsplanen (tabell 1), er klarert for gjennomføring i forhold til forskriftene.

I forvaltningsplanen er det lagt opp til at tiltak generelt, for eksempel informasjonstiltak, skal gjennomføres i samarbeid med miljøvernavdelingen. Tiltak som en måtte være i tvil om kan være i strid med verneformål og/eller forskrift, skal avklares med Fylkesmannens miljøvernavdeling før utførelse.

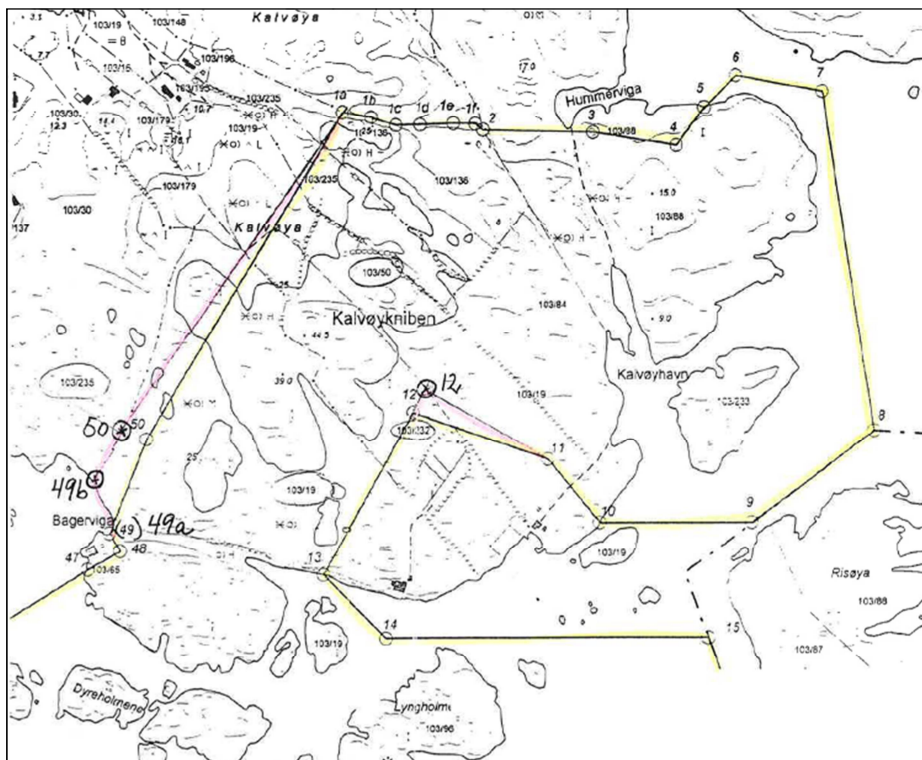
5.2.2.5.1.2. Planlagte formelle prosesser

Klargjøring av punkt verneforskrift for Risøya kap. IV

Vernekartet for Risøya naturreservat (se figur 29) angir med piler tillatte ferdselskorridorer innenfor 50 m sonen rundt sjøfuglreservatet som omfattes av et generelt ferdselsforbud i perioden 15. april-15. juli. Disse ferdselsbestemmelsene har i praksis vist seg vanskelige å tolke. Forvaltningsmyndigheten skal arbeide for å endre, og om nødvendig fjerne, uklar formulering i verneforskriften om at det gjelder unntak fra ilandstigningsforbudet for "hensynsfull ferdsel på Klåholmen (midtre holme) og nord for Risøya". Unntaket fremstår ikke som hensiktsmessig mht. ivaretagelse av hekkende sjøfugl, og bestemmelsen er uklart formulert og anvist.

Korrigerende av feil på vernekart og verneforskrift for Kalvøya-Ytre Tronderøya LVO

På Kalvøya er det nødvendig å korrigere vernekartet for landskapsvernområdet i tråd med faktisk vernet areal. I Bagervika skal vernegrensen trekkes ytterligere mot vest, og nord for hyttebebyggelsen sørøst på Kalvøya skal vernegrensen trekkes noe mot nord, se røde streker på kartskissen i Fig. 30. I tillegg må følgende feilaktig oppgitte g/bnr. i verneforskriften endres: gnr/bnr. 103/179 og 103/223 skal utgå og erstattes med 103/233.

Figur 30. På Kalvøya skal vernegrensene korrigeres i tråd med faktisk vernet areal, se røde streker på kartskissen

5.2. Oppsyn

Statens naturoppsyn (SNO) er et statlig tilsyn med formål å ta vare på nasjonale miljøverdier og forebygge miljøkriminalitet. Naturoppsynsloven (Lov om statlig naturoppsyn) hjemler oppsynsmyndighet gjennom kontroll med bestemmelser gitt i eller i medhold av åtte spesiallover, her under naturmangfoldloven, friluftsløven, motorferdselloven og kulturminneloven.

SNO har ansvar for oppsyn i alle naturvernområder, her under Kalvøya -Ytre Tronderøya landskapsvernområde og Risøya naturreservat. SNO bistår også forvaltningen i gjennomføringen av en rekke forvaltningstiltak.

5.3. Økonomi

Det er en statlig oppgave å finansiere tiltak som fremmer verne- og fredningsformålet. Aktuelle forvaltningstiltak må initieres av forvaltningsmyndigheten, som er Fylkesmannen i Aust-Agder. Tiltak i denne sammenhengen er konkrete fysiske tiltak i verneområdene som følger direkte av forvaltningsplanen. Forvaltningsplanen har en varighet på ti år. Etter dette vil de mange tiltakene bli evaluert, og en videreføring vil da bli vurdert. Oppstillingen av tiltak i tabell 1 i forvaltningsplanen er en oversikt over de tiltakene som synes nødvendige å gjennomføre i planperioden. Denne vil danne grunnlag for årlige søknader om midler til Direktoratet for naturforvaltning. Fylkesmannen og Miljødirektoratet er imidlertid avhengige av de årlige bevilgninger over statsbudsjettet til vernede områder i Norge. Det er derfor ikke anledning til å gi mer nøyaktige forutsetninger på økonomi og gjennomføring av tiltak enn det som fremkommer i Tabell 1. Av samme grunn må det tas forbehold om at gjennomføring av tiltak kan bli forskjøvet i tid i forhold til tidspunkt som er satt opp i tabell 1.

Når det gjelder overføring av statlige midler til drift av friluftslivsområder og tilrettelegging for friluftsliv, forholder Fylkesmannen seg til Lillesand kommune som mottaker og som ansvarlig for bruk, og rapportering av bruken av midlene.

6. Referanser

- Artsdatabanken 2007. Norsk svarteliste 2007, økologiske risikovurderinger av fremmede arter, www.artsdatabanken.no.
- Artsdatabanken 2010. <http://artskart.artsdatabanken.no/FaneKart.aspx>.
- Direktoratet for naturforvaltning 2001. Områdevern og forvaltning. *DN-håndbok 17* (rev. i 2008).
- Direktoratet for naturforvaltning 2006. Kartlegging av naturtyper. Verdssetting av biologisk mangfold. *DN-håndbok 13*. 2. utgave (rev. 2007).
- Direktoratet for naturforvaltning 2010. *Naturbasen*. Kun internettutgave (www.naturbasen.no).
- Fylkesmannen i Aust-Agder 1993. *Kalvøya-Ytre Tronderøya landskapsvernområde og Østre Ertholmen naturreservat, Lillesand kommune, Aust-Agder fylke. Offentlig ettersyn og lokal høring*. Verneforslag.
- Fylkesmannen i Aust-Agder 2002. *Kalvøya-Ytre Tronderøya landskapsvernområde og Risøya naturreservat, Lillesand kommune, Aust-Agder*. Arild Pfaff Biologiske Undersøkelser. Infobrosjyre.
- Hageland, T. 1991. Ytre Tronderøya i Lillesand kommune. *Blyttia* 49: 102.
- Kjøstvedt, J.H. & Steel, C. 2008. Totaltelling av sjøfugler i Aust-Agder 2007. *Fugler i Aust-Agder Supplement nr. 1 2008*.
- Klepsland, J.T. & Høitomt, T. 2010. Naturtypekartlegging i Lillesand kommune 2009. *BioFokus-rapport 2010-10*.
- Kålås, J.A., Viken, Å. & Bakken, T. (red.) 2006. *Norsk Rødliste 2006 – 2006 Norwegian Red List*. Artsdatabanken, Norway.
- Lillesand kommune 1993. *Prosjekt kystkulturlandskap i kommuneplanen*. Rapport. Helse- og miljøvernavdelingen.
- Lillesand kommune 2001. Forvaltningsplan for skjærgårdsparken i Lillesand. Rapport. Utviklingssektor – enhet for plan og miljø.
- Meteorologisk institutt 2010. <http://retro.met.no/observasjoner/>.
- Moen, A. 1998. Nasjonalatlas for Norge. Vegetasjon. Statens Kartverk.
- Naturverninspektøren for Sør-Norge/Miljøverndepartementet 1979. Verneplan for sjøfuglreservater, delplan 2. Telemark og Agder-fylkene.
- Nordiska Ministerrådet 1984. *Naturgeografisk regioninndeling av Norden*.
- Nordiska Ministerrådet 1987. Natur- og kulturlandskapet i arealplanleggingen. *Miljørapport 1987:3*.
- Puschmann, O. 2001. Landskapstyper langs kysten av Aust-Agder. *NIJOS-rapport 2 /2001*. Norsk institutt for jord- og skogkartlegging, Ås.
- Puschmann, O. 2005. Nasjonalt referansesystem for landskap. Beskrivelse av Norges 45 landskapsregioner. *NIJOS-rapport 10 /2005*. Norsk institutt for jord- og skogkartlegging, Ås.

Sigmond, E.M.O., Gustavson, M. & Roberts, D. 1984. *Berggrunnskart over Norge*.
M=1:1 mill. NGU.

Åsen, P.A. 1983. Ekskursjoner 1982. *Blyttia* 41: 73.

7. Vedlegg

1. Forskrift om vern av Kalvøya-Ytre Tronderøya som landskapsvernområde med fuglelivsfredning, Lillesand kommune, Aust-Agder, kgl.res. av 15. desember 2000.
2. Forskrift om fredning av Risøya naturreservat, Lillesand kommune, Aust-Agder, Kronprinsreg. res. av 28. mars 1980.
3. Nye atferdsregler for skjærgårdsparken og statlige, kommunale og private friluftsområder i Aust-Agder, fastsatt av Miljøverndepartementet 19.mai 1995.

Vedlegg 1: Forskrift om vern av Kalvøya - Ytre Tronderøya som landskapsvernområde med fuglelivsfredning, Lillesand kommune, Aust-Agder

Fastsatt ved kgl.res. 15. desember 2000 med hjemmel i lov av 19. juni 1970 nr. 63 § 5, jf. § 6, § 7, § 14, § 21, § 22 og § 23. Fremmet av Miljøverndepartementet. Endret 23 jan 2002 nr. 89.

I

I medhold av lov av 19. juni 1970 nr. 63 om naturvern, § 5, jf. §§ 6, 7, 14, 21, 22 og 23, er deler av Kalvøya og deler av Ytre Tronderøya samt enkelte mindre tiliggende øyer i Lillesand kommune, Aust-Agder fylke, vernet ved kgl. res. av 15. desember 2000 som landskapsvernområde med tilhørende fuglelivsfredning under navnet Kalvøya - Ytre Tronderøya landskapsvernområde.

II Avgrensning

Kalvøya - Ytre Tronderøya landskapsvernområde ligger i Lillesand kommune i Aust-Agder fylke. Det samlede arealet er 2.957 da hvorav 2.276 da er sjøareal.

Landskapsvernområdet omfatter følgende gnr./bnr.: 93/1, 93/2, 96/2, 96/17, 103/16, 103/19, 103/50, 103/84, 103/88, 103/96, 103/97, 103/136, 103/179, 103/232, 103/223.

Grensene framgår av kart i målestokk 1:5.000, datert Miljøverndepartementet desember 2000.

Kart og vernebestemmelser skal oppbevares i Lillesand kommune, hos Fylkesmannen i Aust-Agder, i Direktoratet for naturforvaltning og i Miljøverndepartementet. Grensene på land skal avmerkes i marka og knekkpunktene skal koordinatfestes.

0 Endret ved forskrift 23 jan 2002 nr. 89.

III Formål

Formålet med landskapsvernområdet er å bevare et representativt natur- og kulturlandskap med rikt fugleliv og få tekniske inngrep i Aust-Agders kystområde.

IV Vernebestemmelser

1. *Området skal være vernet mot alle aktiviteter og inngrep som vesentlig kan endre landskapets art eller karakter.*

- 1.1. Med de unntak som følger av forskriftens pkt. 2 og 3 er det forbud mot inngrep som hogst, drenering, uttak eller utfylling av masser, sprengning, framføring av luftledninger, jordkabler og rør utenom eksisterende traséer på land og i sjø, hensetting av campingvogn, opplag av båt, ødeleggelse av kulturminner, herunder steingjerder, henleggelse av avfall, oppføring av bygninger, samt oppføring av anlegg og tekniske innretninger på land og i sjø, herunder bygging av veger, moloer og brygger. Opplistingen er ikke utfyllende.

Fylkesmannen avgjør i tvilstilfelle om et tiltak kan anses å endre landskapets art eller karakter vesentlig.

- 1.2. Dyrelivet er fredet mot enhver form for skade, ødeleggelse og unødig forstyrrelse.
- 1.3. Nye plantearter må ikke innføres.
- 1.4. Bruk av åpen ild direkte på vegetasjonskledd mark og svaberg er forbudt.
- 1.5. Motorisert ferdsel til lands og organisert motorisert ferdsel på sjøen er forbudt. Forbudet gjelder også bruk av modellfly, lavtflyving under 300 meter og landing med luftfartøy.
2. *Bestemmelsene i punkt 1 er ikke til hinder for:*
 - 2.1 Militær operativ virksomhet og tiltak i ambulanse-, politi-, brannvern-, rednings-, oppsyns-, skjøtsels- og forvaltningsøyemed.
 - 2.2 Nødvendig motorisert ferdsel som ledd i landbruksdriften.
 - 2.3 Vanlig motorisert ferdsel i tilknytning til yrkesfiske og fritidsfiske samt nyttetraffikk og fritidstrafikk med båt.
 - 2.4 Bruk og vedlikehold av eksisterende veier.
 - 2.5 Drift, tilsyn og vedlikehold av fyr, fyrlykter og sjømerker.
3. *Bestemmelsene i punkt 1.1 - 1.4 er ikke til hinder for:*
 - 3.1 Vedlikehold av eksisterende bygninger, steingjerder og andre anlegg.
 - 3.2 Rydding av busker og kratt på tidligere dyrka mark og langs veger og stier.
 - 3.3 Utmarksbeite i samsvar med vedtatt forvaltningsplan.
 - 3.4 Hogst av ved til eget bruk, i samsvar med vedtatt forvaltningsplan.
 - 3.5 Jakt og fangst etter villtlovens bestemmelser.
 - 3.6 Fiske etter gjeldende bestemmelser.
4. *Når virksomhet eller tiltak kan gjennomføres uten at det strider mot formålet med vernet, kan forvaltningsmyndigheten på nærmere vilkår gi tillatelse til:*
 - 4.1 Plukkhogst.
 - 4.2 Oppdyrking og drenering av tidligere dyrka mark.
 - 4.3 Utmarksbeite og vedhogst fram til forvaltningsplan foreligger.
 - 4.4 Etablering av flytende mobile oppdrettsanlegg uten landfortøyning.
 - 4.5. Nyetablering av fyrlykter og sjømerker.

V Forvaltningsplan

Forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan gjennomføre skjøtselstiltak for å fremme formålet med fredningen. Det skal utarbeides en forvaltningsplan. Målet med planen skal være å foreslå tiltak til bruk og skjøtsel av landskapsvernområdet i samsvar med verneformålet. Skjøtselen kan omfatte både praktiske tiltak og informasjonsarbeid.

VI Generelle unntak

Forvaltningsmyndighetene kan gjøre unntak fra vernebestemmelsene når formålet med fredningen krever det, for bestemte institusjoner eller for bestemte personer når det gjelder vitenskapelige undersøkelser og arbeider eller tiltak av vesentlig samfunnsmessig betydning, eller i spesielle tilfeller dersom det ikke er i strid med verneformålet.

VII Forvaltningsmyndighet

Direktoratet for naturforvaltning fastsetter hvem som er forvaltningsmyndighet for landskapsvernområdet.

VIII Ikrafttredelse

Denne forskriften trer i kraft straks.

Vedlegg 2: Forskrift om fredning av Risøya naturreservat, Lillesand kommune, Aust-Agder
Fastsatt ved Kronprinsreg.res. av 28. mars 1980. Fremmet av Miljøverndepartementet.

I

I medhold av lov om naturvern av 19. juni 1970 nr. 63 § 8, jfr. § 10, er øyene Risøya, Klåholmen og Kålholmen med omkringliggende skjær og sjøarealer i en avstand av ca. 50 m fra land fredet som naturreservat ved Kronprinsreg.res. av 28. mars 1980 under betegnelsen « Risøya naturreservat ».

II

Fredningen berører gnr./bnr. 103/16, 103/30 og 103/87.

Reservatet dekker et areal på ca. 320 daa.

Reservatets beliggenhet og nøyaktige avgrensning fremgår av oversiktskart og detaljkart i målestokk 1:1.5000, datert Miljøverndepartementet desember 1979. Kartene og bestemmelsene for reservatet oppbevares i kommunen, hos fylkesmannen og i Miljøverndepartementet.

Reservatet merkes med skilt.

III

Forvaltningen av fredningsbestemmelsene med standardbestemmelser tillegges fylkesmannen i Aust-Agder.

IV

For reservatet gjelder standardbestemmelser pkt. V-XII, som ikke er til hinder for hensynsfull ferdsel på Klåholmen (midtre holme) og nord for Risøya, jfr. markering av tillatte ferdselsårer på kart i målestokk 1:5.000.

Følgende standardbestemmelser gjelder for det enkelte reservat dersom det ikke er gjort særskilte unntak i fredningsbestemmelsenes pkt. IV.

V

Formålet med fredningen er å bevare livsmiljøet for plante- og dyrelivet i området, særlig ut fra hensynet til sjøfuglene og deres hekkeplasser.

VI

1. Vegetasjonen, herunder døde busker og trær, er fredet mot skade og ødeleggelse som ikke følger av lovlig ferdsel eller tiltak i medhold av pkt. IV foran og pkt. X-XII nedenfor.
2. Nye plantearter må ikke innføres.

VII

1. Pattedyr og fugler, herunder deres hi, bo, reir, egg og unger, er fredet mot enhver form for skade, ødeleggelse og unødig forstyrrelse.
2. All jakt, fangst og bruk av skytevåpen er forbudt i tidsrommet fra og med 1. mars til og med 1. september, jfr. dog pkt. X, 4.
3. Hunder må ikke slippes ut i reservatet i jaktforbudstiden, jfr. pkt. 2 ovenfor.
4. Nye dyrearter må ikke innføres.

VIII

1. Det må ikke foretas inngrep som kan endre de naturgitte forhold, herunder oppføring av bygninger, brygger, anlegg eller lignende innretninger, framføring av ledninger i luft, på eller i grunnen, uttak eller utfylling av masse, drenering, bruk av kjemiske bekjempningsmidler, forurensning og henleggelse av avfall.
2. Camping, teltslagning og oppsetning av kamouflasjeinnretninger for fotografering er

forbudt.

IX

1. I tiden fra og med 15. april til og med 15. juli er ilandstigning og all ferdsel i reservatet forbudt. I resten av året skal ferdselen foregå slik at plante- og dyrelivet minst mulig skades og forstyrres.

X

Bestemmelsene i pkt. V-IX er ikke til hinder for:

1. ferdsel i ambulanse-, politi-, brannvern-, oppsyns- og skjøtselsøyemed
2. beiting i samsvar med tidligere bruksmåte og nødvendig ferdsel i denne forbindelse
3. utøvelse av fiske for manntallsførte yrkesfiskere med fiskeriregistrerte båter
4. at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til:
 - regulering av bestanden av arter som kan forstyrre den naturlige balansen i området
 - ferdsel i forbindelse med ovennevnte reguleringstiltak og i spesielle tilfelle.

XI

Skjøtsel som er nødvendig for å oppfylle formålet med fredningen skal utføres av forvaltningsmyndigheten eller av den forvaltningsmyndigheten bestemmer. Skjøtselen skal skje etter plan godkjent av Miljøverndepartementet.

XII

Departementet kan gjøre unntak fra fredningsbestemmelsene for vitenskapelige undersøkelser og arbeider av vesentlig samfunnsmessig betydning eller i spesielle tilfelle dersom det ikke strir mot formålet med fredningen.

Vedlegg 3: Adferdsregler, skjærgårdspark og off. friluftsområder

Atferdsregler for skjærgårdsparkområder og andre friluftslivs-områder for allmennheten som staten eier eller har rådighet over på kysten av Telemark, Aust-Agder og Vest-Agder.

Fastsatt av Miljøverndepartementet 19. mai 1995, i medhold av § 15 annet ledd i lov om friluftslivet av 28. juni 1957 (friluftsloven).

1. Formål

Atferdsreglene skal bedre grunnlaget for en god forvaltning av friluftslivsområdene, og fremme mulighetene for naturvennlig friluftsliv til glede for alle. Det tas sikte på å forebygge mot skader på naturen og ulemper for brukerne, opprettholde ro og orden og fremme gode sanitære forhold slik at alle kan føle seg velkomne i områdene.

2. Virkeområde og ikrafttredelse

Atferdsreglene regulerer ferdselen på skjærgårdsparkområder og andre friluftslivs-områder i Telemark, Aust-Agder og Vest-Agder der dette er fastsatt og kunngjort ved bestemmelse av fylkesmannen.

3. Atferd generelt

Enhver skal opptre varsomt og hensynsfullt slik at ferdsel, opphold og aktiviteter ikke medfører ulemper for andre og skader på området natur. Det skal vises spesielt hensyn i områder der plante- og dyrelivet er sårbart for tråkk, slitasje og forstyrrelser. Områdene skal holdes ryddige og forlates i god stand, slik som man selv - og andre - ønsker å finne dem. Utstyr og innretninger for allmennheten skal benyttes hensynsfullt, i tråd med tiltenkt bruk. Regler og bruksordninger for det enkelte område skal følges i samsvar med informasjonsskilt og det stedlige oppsyns nærmere veiledning. Enhver plikter å følge oppsynets anvisninger.

4. Flerbrukshensyn

I områder som etter avtale også benyttes for landbruk og yrkesfiske, må alle vise hensyn overfor dette, f. eks. husdyr på beite, drift av dyrket mark, redskap i sjøen m.v.

5. Avfall og søppel

Avfall og søppel skal legges i avfallsbeholder eller bringes ut av området på en forsvarlig måte. Utslipp fra og tømning av båttoalett er forbudt.

6. Bruk av åpen ild 1)

Det skal vises særlig varsomhet ved bålbrekking og bruk av grill, slik at det ikke oppstår brannfare eller skade på vegetasjon eller svaberg.

1) I eller i nærheten av skog er bruk av åpen ild forbudt i tiden 15.4. - 15.9., jf. midl. forskrift om brannvern m.v. av 15.12.1987.

7. Bruk og fortøyning av båt og annen farkost

Båt, seilbrett eller annen farkost må ikke anvendes slik at det kan hindre bruk av anlagt badeplass, eller hindre ferdsel i sund og viker. På vei til og fra land skal det vises særlig hensyn til de som bader eller fisker. Ingen må ta seg fast fortøyningsplass ved utsetting av moringer med bøyer, eller på annen måte. Ved bruk av ilandstignings-brygger/anlegg skal det fortøyes slik at flest mulig får plass.

8. Telting og overnatting

Oppsetting av og opphold i mindre, bærbare telt er tillatt inntil to døgn om gangen på samme område. Det samme gjelder overnatting i båt ved tilrettelagt fortøyningsplass. Overnatting med bobil eller campingvogn er ikke tillatt.

9. Båndtvang og tilsyn med hund

Hund må følges forsvarlig og skal føres i bånd 1. april - 9. september og når det er husdyr på beite. Dressert hund kan gå løs i tjenesteforhold eller ved jaktutøvelse.

10. Fiske, jakt og fangst

Under fritidsfiske skal det tas hensyn til de som bader. Under jakt må det vises spesielt hensyn til andre som oppholder seg i området.

11. Bær, sopp, blomster m.v.

Bær, sopp, urter og blomster av art som ikke er fredet kan plukkes til personlig bruk i forbindelse med friluftsliv. Det er ikke tillatt å gjøre skade på trær og vegetasjon.

12. Motorisert ferdsel på land

Bruk av motorisert kjøretøy er kun tillatt på anviste steder som adkomstveg og parkeringsplasser.

13. Særskilte atferdsregler

Fylkesmannen fastsetter særskilte avvikende atferdsregler for ett eller flere enkelt-områder, eller deler av områder, så langt det er nødvendig eller hensiktsmessig for å oppnå formålet med friluftslivsområdet.

14. Dispensasjon

Fylkesmannen kan i spesielle tilfeller gi dispensasjon fra atferdsreglene.

15. Overtredelse

Forsettlig eller uaktsom overtredelse av disse atferdsregler kan medføre bortvisning fra området og straffeansvar etter friluftslovens § 39.

Utfyllende merknader til atferdsreglene:

Formål, virkeområde og ikrafttredelse (punkt 1 og 2):

Hensikten er å bevare friluftslivets naturgrunnlag samt ro og orden m. v. i områder der det kan være stor utfart. Fylkesmannen besørger at reglene trer i kraft for det enkelte område, og kunngjør dette hensiktsmessig. Områdegrensene på land merkes, mot sjø omfattes areal ut til marbakken eller ca 2 m dybde.

Atferd generelt (punkt 3):

Det viktigste er at enhver opptrer varsomt og hensynsfullt, i samsvar med regler og bruksordninger. Oppsynspersonell vil ha myndighet for å påse at dette etterleves.

Flerbrukshensyn (punkt 4):

Etter skjærgårdsparkavtalene kan privat grunneier utøve tradisjonelt landbruk og yrkesfiske under hensyn til allmennhetens bruk og skjærgårdens spesielle natur- og landskapskvaliteter. Også allmennheten må vise hensyn i forhold til slik flerbruk.

Avfall og søppel (punkt 5):

Søppelbeholdere oppsettes der bruken er størst, og vanlig avfall kan også enkelt nok tas med hjem eller til mottak annet sted. Egnede mottak for båttoalettinnhold er under utvikling og finnes noen steder. Toalettinnhold bør uansett aldri tømmes eller henlegges på land, eller slippes ut i sjøen nær land eller i delvis lukket farvann.

Bruk av åpen ild (punkt 6):

Å bruke bål og grill er en turlivstradisjon, men det kan medføre brannfare eller sviskader og oppsprukne svaberg. Regelen må ses i sammenheng med midl. forskrift om brannvern m. v. av 15.12.1987, og er utformet annerledes enn i utkastet for å presisere at man i enhver

situasjon har ansvar for å vise særlig varsomhet. Brannfare vil også bl. a. avgjøre spørsmål om anlegg og bruk av faste grill- og bålsteder.

Bruk og fortøyning av båt og annen farkost (punkt 7):

Reglene her vektlegger hensynet til badeliv og fiske ved båtferdsel m.v. nær land, og må ses i sammenheng med forskrift av 24.2.1983 om begrenset fart ved passering av badende og om forbud mot ferdsel m.v. innenfor oppmerkede badeområder (sjøfarts-loven). Det er forutsatt at landligge skjer for kortere tid og ikke over 2 døgn der det er anlagt brygge, ringer eller bolter for dette, jf punkt 8. Det bør fortøyes med dregg.

Telting og overnatting (punkt 8):

Med begrepet "mindre, bærbare telt" menes turtelt som er vanlig i bruk utenom campingplasser. Det er fastsatt to-døgns-regel selv om noen områder ligger fjernt fra bebyggelse, fordi lenger opphold kan gi naturslitasje og ulemper ved stor utfart.

Båndtvang og tilsyn med hund (punkt 9):

Alle er velkommen med hund, men stor utfart, lang sesong og avtaler om beitebruk gir behov for egne regler (jfr ellers villtloven og bufeloven). Det er gjort unntak for dressert hund i tjeneste (bufe- og politihund mv), og for dressert hund ved jakt.

Fiske, jakt og fangst (punkt 10):

Aktsomhet ved fiske er tatt med bl. a. fordi slukfiske i sjø er utbredt og ofte pågår samtidig med bading. Både ved sjøjakt, jf villtloven § 32 (fra 10.9. i Skagerak), og ved jakt på land kreves aktsomhet mhp sikker våpenbruk og at det vises spesielt hensyn til annen aktivitet i områdene. Kortsalg for ferskvannsfiske eller jakt på land kan være aktuelt der arealbruk og eiendomsforhold ligger til rette. I parkområder med avtaler fra 1977 kan jaktrett bare utøves 1.9. - 30.4..

Bær, sopp, blomster m.v. (punkt 11):

Å høste bær m. v. samt forholdet til å gjøre skade må ses i sammenheng med straffe-lovens § 400, friluftslivstradisjoner og ferdselskultur. F. eks. plukkes blomster uten å ta planten opp med rot, men av vanlig nyttbare urter brukes ulike deler. Å brette friske grener og flenge bark er f. eks. til åpenbar skade.

Motorisert ferdsel på land (punkt 12):

Enkelte områder ligger på fastland med adkomstveg og -parkering for biler. Regelen presiserer at det ikke kan brukes motorkjøretøy ut over slik adkomst.

Særskilte atferdsregler og dispensasjon (punkt 13 og 14):

Det kan være behov for lokale regler ut fra de stedlige naturforhold og utfartens karakter m. v.. Det er også behov for dispensasjonsadgang. Fylkesmannen utøver her forvaltningsmyndighet for staten som rådighetshaver eller grunneier på vegne av Miljøverndepartementet og Direktoratet for naturforvaltning. Fullmakt til dette kan også avtales med vedkommende kommune.

Overtredelse (punkt 15):

Oppsynet vil ha myndighet til å bortvise personer som overtrer reglene. Ansvar etter friluftslovens § 39 innebærer at det kan idømmes bøter.